Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

De slemme drenge i Silkeborg

- en snes skillingsviser fra midtjylland

Kolporteret af
Thomas Thomsen

BRAGT TIL TRYK AF DET PIPERSKE ETABLISSEMENT
FORLAGET HOVEDLAND

De slemme drenge i Silkeborg

Thomas Thomsen

De slemme drenge i Silkeborg

En snes skillingsviser
fra
Midtjylland

Hovedland

De slemme drenge i Silkeborg
En snes skillingsviser fra Midtjylland
© 2003 Thomas Thomsen og Forlaget Hovedland

Omslag og tilrettelæggelse: Lene Kruse Kessler
Noder og becifringer: Keld Nørgaard, assisteret af Torben Jørgensen
Bogen er sat med Garmond Book
Trykt hos Silkeborg Bogtryk, Silkeborg, 2003

ISBN 87 7739 654 5

Her skal lyde en tak til dem, der har været medvirkende til at gøre udgivelsen af denne bog mulig:

Arbejdernes Landsbank
Arepa Firenew A/S
BDO
Byggeselskabet 1960, Silkeborg Aps
DAI Gruppen A/S
Fagforeninger i Silkeborg
Henton
Herm. Rasmussen A/S
H. Reimar Nielsen Ejendomsselskab A/S
Kaalund og Partnere
Midtjyllands Avis
Nybolig
Silkeborg Kommune
Silkeborg Seminarium
Them Kommune
VUC

Bogens omslag:
Den navnkundige viseudgiver og digter Søren Sult, der stammede fra Asklev nær Them.
Foto fra Egnsarkivet for Them Kommune.

Forlaget Hovedland
8270 Højbjerg
mail@hovedland.dk
www.hovedland.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning 7

Skillingsviserne 14

Visernes førstelinjer er anført efter titlerne

1. Klods-Møller i Nørre-Jydland
   Ak Satan, Satan, du fule Giæst! *14*

2. Kong Christian den Ottendes Fødselsdag den 18de September 1840
   Kong Christian sad paa Silkeborg *21*

3. Sagnet om Silkeborg Slot
   Silkeborg har Skov og Enge *25*

4. Hs. Maj. Kongens og høie Gemalindes Nærværelse i Silkeborg
   Frisk straaler Somrens Blomsterpragt *28*

5. Den 21. Januar 1856
   Hostrup gaaer til Silkeborg. *31*

6. Nybyggerforeningens Gravøl, den 13. April 1859
   Hvor Skoven speiler sig i Søen smukt *33*

7. En sørgelig Kjærlighed
   Ak Elskov, ak Elskov, du er jo saa sød *36*

8. Den tappre jydske Underofficeer, Nellemann
   Op imod Nord *40*

9. Festen i Lunden ved Silkeborg i Aaret 1869
   Og hvis Du kjeder Dig hjemme *44*

10. Barnemorderskens Sang i Fængslet
    Der gives i Verden Bekymring og Møje *48*

11. Kjærlighedsvise
    En Vise jeg synger alt om Kjærlighed *52*

12. Du Jyllands Land
    Du Jyllands Land, er nu saa langt tilbage *56*

13. Det gyselige Barnemord, der i December 1878 fandt Sted i Gjødvad Sogn
Og hør I Kristne alle 59

14. Vise forfattet til Advarsel for alle Ligesindede
Jeg en Sang vil her opskrive 62

15. Anders Sjællænders sørgelige Henrettelse
Tænk nu i Natten saa stille 65

16. Hans og Kirsten eller belønnet Troskab
Hvor ved Silkeborg sig Søen snor i Eng 69

17. De slemme Drenge i Silkeborg
I Silkeborg var Gilde 73

18. Lejren ved Funder
Om Lejren, om Lejren jeg gærne sjunge vil 76

19. Revusang ved Vintermarkedet i Silkeborg 1898
Se "Godaften" Venner! Her De har 80

20. Den Blindes Trøst
Naar Solens Straaler Alting smukt forgylder 85

Kommentarer **87**

Indledning

Hermed til læserens disposition og fornøjelse "De slemme drenge i Silkeborg – en snes skillingsviser fra Midtjylland".

Det er den fjerde bog fra min side i en serie med emnet regionale skillingsviser, bøger der dog sagtens hver for sig kan stå alene.

Tidligere er udkommet "Skandalerne i Århus" (1999), "Barnemordet i Herning" (2001) samt "Min Amanda var fra Kerteminde" (2003).

Geografisk har udgangspunktet været Silkeborg, men der er dog også blevet plads til f.eks. viser med tilknytning til Galten, Ry, Them, Engesvang, Bording og Allingskovgård.

Oftest er det naturligt nok visens indhold om Silkeborg, der har gjort, at den er blevet medtaget, men i andre tilfælde har det været enten forfatter eller udgiver – og ikke nødvendigvis visens indhold – der har gjort den til en "Silkeborg-vise".

Mange viser er fundet frem om Silkeborg ved gennemsøgning i "de støvede arkiver". Kun skillingsviser har jeg medtaget, og også ved denne udgivelse har jeg lagt vægt på, at kun få af viserne har været genoptrykt siden fremkomsten som skillingstryk.

Dermed lægger jeg mig op ad genrens ofte benyttede udtryk, salgsfremmende naturligvis, "En ganske ny og rædsom Vise..."

Om emnet skillingsviser kan jeg dels henvise til I. Piøs omfattende forfatterskab dels, i al beskedenhed, til mine egne udgivelser.

Herudover blev der lokalt udgivet nogle erindringer i 1879 fra en vaskeægte skillingsvisedigter og sanger under flg. titel m.v.: "Dukkespiller Jens Andersen Rorup Høwenhof, almindelig kjendt under Navnet **Kobber-Jens i Rohde.** En

Den blinde Mands Sang.

Om Søren Rasmussen fra Stubbekjøbing, som fra sin Barndom har vandret i Mørke og senere lidt meget af Sygdom.

Og: **Maria, græd ej mer for mig.**

Pris: 10 Øre.

Eftertryk forbydes.

Kjøbenhavn.

Jul Strandbergs Forlagsboghandel.
Vingaardstræde Nr 18, Stuen.
Trykt hos Bernh. Mennstrøm.

Forside på skillingstryk, der afbilder visesang og et gevaldigt leben på marked.

Autobiografi. Gavnlig at læse for enhver, som ønsker at sætte Bo, men har kun en liden Formue."

Kobber-Jens fra Rohde ved Galten fortæller bl.a.:

"Altsaa gik jeg til **Markus Bech** i Aarhus, han skaffede mig det nødvendige Pas, og nu var jeg Kludesamler. Denne Haandtering drev jeg i 19 Aar, og den gik nogenlunde heldig for mig. Jeg kom snart ind i Handelen, og jeg drev den saa vidt jeg kunde, og handlede med alle de Smaating, som vare mig tilladte. Men samtidig var jeg også Visedigter og Taskenspiller.

Det traf sig nemlig en Gang, jeg var i Skanderborg til Marked, og der blev jeg opmærksom paa en tysk Lirekassemand, som stod og spillede den Melodi: "Peter Schött i Barndomsalder" og solgte Viser i Hundredevis om to ulykkelige Søskende. Jeg kjøbte naturligvis ogsaa et Exemplar, og da jeg kom hjem, kunde jeg spille Melodien paa min Violin lige saa akkurat som Lirekassemanden havde spillet den.

Nu begyndte jeg at digte Viser, som jeg rejste til Marked med, og det gik meget heldig. Da saa Aaret 1848 kom og Krigen brød ud, fik jeg især travlt med at digte og sælge; thi den Gang var der Liv i Folk, og alle vilde have Viser og alle vilde synge. Jeg lejede en mand, som jeg gav 1 Rdlr. om Dagen og fri Fortæring. Han sang og jeg spillede, vi solgte Viser og det gik rask. Indtægten var ogsaa god. Paa et Aarhusmarked f.Ex. solgte jeg for 50 Rdlr., og de 3/4 deraf var ren Fortjeneste. Vi rejste fra et Marked til et andet, overalt solgte vi godt, og hvor vi kom, flokkedes Folk om mig for at lære Tonerne til mine Viser.

Jeg husker, at vi paa et Marked havde det Uheld, at det blev saadan et forskrækkeligt Regnvejr, og jeg sagde til min Ledsager: "I Dag tjene vi nok ikke noget". Som vi kom gaaende ned ad Gaden, sad der en Kone i en Port og solgte Kaffe. Hun raabte til mig: "Spil lidt her, saa kommer der Folk!" Jeg svarede: "Ja, men Du vil ingen Fordel faa deraf". Jeg gav mig til at spille, min Ledsager sang, og snart var Porten fuld af Mennesker, vi solgte godt, men Konen høstede ingen Fordel, hun bad mig atter om at gaa, hvilket jeg naturligvis ogsaa gjorde. Jeg fik endda mine Viser solgt den Dag.

Invalidens Sang

om hans Kamp for Fædrelandet og hans senere Skæbne.

Sungen i **Thalia**.

Og:

Guldgraverens Farvel.

(Klokken lyder, Skibet skal gaa).

Eftertryk forbydes.

Kjøbenhavn.

Jul. Strandbergs Forlag.

Faas i Boghandelen, Vingaardstræde Nr. 18, Stuen.

Trykt hos Bernh Wennstrøm.

Skillingsvise ikke om "Kobber-Jens", men om en invalid efter krigen 1848, der også levede af at drage rundt med lirekassen.

Ja, jeg syntes mange Gange, at Tilstrømningen var for stor; thi det skete somme Tider, at der samlede sig 2-300 Mennesker omkring os og sang efter min Violin. Politiet var ogsaa tidt efter mig for at drive mig fra Markederne, da jeg ingen Bevilling havde, men kun et Vidnesbyrd fra vort Sogneraad, at jeg var en redelig og skikkelig Mand. Undertiden tvang Politiet mig til at lade være at spille; jeg lod da min Ledsager synge alene, medens jeg stod et Stykke fra ham med Viserne, og de, der vilde kjøbe, henviste han til mig; men hvor Violinen manglede, gik det ikke rigtig godt. Herved var imidlertid intet at gjøre; thi naar Politiet kom og sagde: "Du maa ikke spille!" saa spillede jeg heller ikke, og jeg tør sige, at, skjønt jeg gennemrejste hele Jylland, saa kom jeg dog aldrig i nogen alvorlig Konflikt med Politiet."

Endnu en skillingsviseudgiver og forfatter skal her kort omtales, den navnkundige Søren Christensen, kaldet Søren Sult fra Asklev ved Them.

Han var gennem mange år i slutningen af 1800-tallet et helt begreb grundet sine viser, som der findes 4 eksempler på i denne bog.

I et barndomsminde af Jacob Bach ("Himmelbjærget", 1945) fortælles spændende om forfatterens første tur til marked i Silkeborg:

"Lidt nedenfor ud for Hotel Dania stod Søren Sult fra Asklev og hans Kone Birrit og solgte Viser. De sang: "En Mand paa firsindstyve Aar, er I med paa den, er I med paa den – en attenaarig Kone faar, er I med paa den, er I med paa den".

Jeg syntes, det var en god Sang og købte den for 10 Øre.

Nu var Tiden gaaet, og vi maatte hjem igen. Dagen efter skulde jeg i Skole. Markedet var Dagens Samtaleemne. En havde købt en Kniv, en anden en Solring, en tredje en Pung og saa fremdeles. Jeg havde jo min Vise med, og trods det, der ikke var en Tone i Livet paa mig, sang jeg: "En Mand paa firsindstyve Aar". Det hørte Degnen, han kom hen til mig og spurgte, hvem Visen tilhørte. Jeg sagde, det var min. Degnen tog Visen fra mig og sagde "Sikken en sjofel Knægt". Visen saa jeg aldrig mere, men jeg havde da heldigvis lært den udenad, og jeg kan den endnu efter 64 Aars Forløb."

En Mand paa 80 Aar,
Er De med paa den?

Pavillonvise
efter **W. Rantzau.**

Og: **Maria, græd ej mer for mig.**

Kjøbenhavn.
Jul. Strandbergs Forlag og Tryk.
Faas i Boghandelen, Holmensgade 18.

En vovet vise – et eksempel på Søren Sults repertoire.

Tidligst medtagne vise i denne bog er fra ca. 1770, nyeste fra 1900 – og hovedparten ligger i storhedstiden for skillingsviserne, dvs. i 1800-tallets anden halvdel.

Bogen er inddelt således:
– fotografisk aftryk af de interessante skillingstrykforsider.

– sangbare noder med becifringer på grundlag af visens egen melodihenvisning.

– skillingsvisen, i et enkelt tilfælde efterfulgt af den prosaberetning, der var så almindelig i forbindelse med nyhedsviserne.

– afsnit med kommentarer til hver enkelt vise. Her findes endvidere relevant billedmateriale samt litteraturhenvisninger.

Herefter en tak til de mange, der har hjulpet ved bogens tilbliven, specielt til Hanne Arent, lokalhistorisk arkiv Silkeborg, samt på melodisiden dels til Keld Nørgaard assisteret af Torben Jørgensen dels til Rita Pedersen, Projekt Visecenter, Syddansk Universitet samt Svend Nielsen, Dansk Folkemindesamling.

Til slut et løfte fra undertegnede om endnu en gang ved en senere lejlighed i bogform, forståes, at grave mig ned i det righoldige skillingsvisestof.

Stoffet er serveret – velbekomme!

Thomas Thomsen
Visekolportør

En Viſe
om
Klods Møller,
i Nørre-Jydland,
ſom i Maymaaned 1706 blev aflivet,
og
hans Huſtrue ilde medhandlet,
af
en hos dem logerende Perſon,
hvilken
for denne Misgierning
paa en Heede ved Mollen
blev raadbrækket, hans høire Haand og Hovedet afhugget og ſat paa en Stage, og Kroppen lagt paa Steylen

---

Trykt i dette Aar.

1. Klods-Møller i Nørre-Jydland

Melodi: Satan han har en liden Tid
Kan synges som "Aleneste Gud i Himmerig"

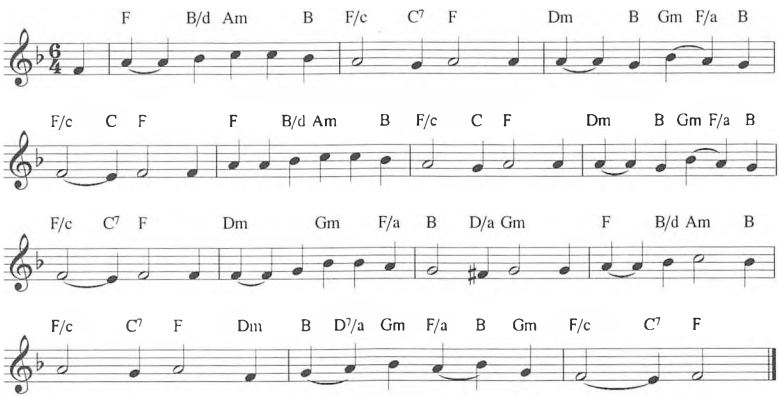

1. Ak Satan, Satan, du fule Giæst!
Du mon saa mange daare.
Din Lige ei findes til Fods eller Hest,
At føre Folk i Fare.
Du løber om med din Lærdom,
Og mon saa mangen forføre,
Som vi vil faae at høre.

2. Du haver gjort din største Flid,
Det maa jeg jo bekiende,
At føre mig til syndig Iid,
Og saare mig forblinder
Til Gierning hart, som jeg har giort.
Hvorfor jeg nu maae lide
Saadan en Smerte, Qvide.

3. Da man nu Sytten Hundrede
Og Sex dertil mon skrive,
Den ellevte May saa mon det skee,
Da mon jeg mig begive
Til Nør-Jylland, en Møllermand
Og hans Hustrue at giæste,
Der Satan mig mon friste.

4. Til Klode Møller drog jeg hen,
Begierte Logemente.
De tog imod mig som en Ven,
Men jeg dog andet tænkte.
I dage to jeg hos dem laae,
Førend jeg dem mon skiende.
Nu ligger jeg Elende.

5. Mølleren nu paa Bænken laae,
En liden Søvn at fange.
Hans Hustrue mon paa Gulvet gaae,
Og sagde: Jeg er bange,
At denne Mand forvist og sand
Vil giøre os stor Skade,
Og føre os i Vaade.

6. Mølleren sagde: Gak til Seng,
Jeg vil nu lidet vaage;
Thi Natten varer ikke læng',
Og Døren vil jeg kroge.
Jeg vil see til, om han nu vil
Begynde med at stiæle,
Da vil han ikke dvæle.

7. Om Natten ret ved Midtnatstid,
Da Folkene mon sove,
Da stod jeg op med største Flid,
Og spændte strax min Bue.
Jeg tog en Kniv, paa Møllerens Liv
Monne jeg den hensigte,
Det kan jeg ikke nægte.

8. Til Møllerens Kone samme Tid
Jeg da og straxen figet.
Jeg hende slog med Haand og Kniv,
Meent, Mølleren var aflivet.
Men Klæderne tog de største Hug,
Som jeg nu slog paa hende,
Hvorved hun Livet vendte.

9. Mølleren sprang af Bænken op,
Han hør sin Hustrue skrige;
Skiønt Blodet løb ud af hans Krop,
Dog mon til hende fige.
En Greeb der stod, han strax tiltog,
Dermed han hende redde,
Dog det var knap, det skeete.

10. Mølleren fast med Greeven slog,
Ad Døren maat' jeg springe.
Jeg da igien til Kniven tog,
Der var saa skarp som Klinge;
Blev da paa Stand hans Overmand,
Og giorde ham stor Møde,
Hvorover han da døde.

11. Saa reiste jeg af Landet ud,
Til Husum mig at begive,
Og Tienest tog paa Fyrstens Gods,
Og lod mig der indskrive.
En gammel Mand af Nør-Jylland
Monne der til mig komme,
Mig kun til liden Fromme.

12. Den gamle Mand han kiendte mig,
Og monne mig anklage,
At jeg gjorde den Gierning slig,
At tage ud af Dage
En Møllermand af Nør-Jylland
Og hans Hustrue at skiende.
De mig strax monne binde.

13. De førte mig tilbag' igien,
Jeg skulde Straffen lide.
For Ret og Dom de føer mig hen,
Der mødte Sorg og Qvide.
Min høyre Haand skuld' hugges af,
Mit Hoved skulde springe
For Øxens skarpe Klinge.

14. Jeg takked for en naadig Dom,
Og meent', det skuld' saa blive;
Saa føer de mig til Landsting om,
En strenger Dom at give.
Min Arm og Been skal giøres Meen
Af Hiulen den saa grumme,
Mit Hoved af skal komme.

15. De førte mig til Møllen hen,
Hvor jeg den Gierning giorde.
Der mødte mig Guds Tiener og Ven,
Som mig derpaa adspurgte:
Om jeg da nu vill' komm' ihu
Christi Død og hans Pine,
Som lidt for Synden mine?

16. Jeg svarde: Ja, jeg vilde nu
Mig gierne lad' berette,
Og slaa al verden af min Hu,
Og hende slet forgiette,
Og lide Død, for det jeg brød
Det femte Bud saa strikte,
Og det ei mere nægte.

17. De førte mig fra Møllen ud
Foroven paa den Heede,
Hvor baade Hiul og Steilen stod,
Og Bødelen den vrede.
De Præster der paamindte her,
Jeg skulde Gud paakalde,
Og blive hans Udvalde.

18. Nu bandt de mig i samme Stund
Baade Hænder og Fødder tillige;
En Træe-Bolt blev lagt i min Mund,
At jeg ei skulde skrige.
De faldt paa Knæer alle og hver,
Og alle bad tillige,
Jeg maat' faae Himmerige.

19. En Kreds saa stor de om mig slog
Af Folk med Vogn tillige.
Skarpretteren i Kredsen stod,
Han monne til mig fige,
Et Hiul tiltog, og sønderslog
Mig baade Been og Arme.
O Gud! du dig forbarme!

20. Nu hug han af min høire Haand,
Og mon igien sig svinge,
Mit Hoved af paa samme Stand
For Øxen maatte springe.
Min arme Krop paa Steilen op
Monne de derpaa legge,
At Solen den skal steege.

21. Mit Hoved nu paa Stagen staaer,
Med Haand og Kniv tillige,
Hvor baade Ræv og Ulve gaaer,
Og monne til dem kige.
Mit Blod saa rød paa Steilen flød,
Som Vandet udi Strømme,
For jeg Guds Bud mon glemme.

22. Mølleren ligger i Kirkegaard
I Kiste og kostelig Klæder,
Men jeg paa sorten Heede staaer
For vilde Fugl og Vrede.
Det Bytte riig, jeg ventet mig
Af Møllerens Gods og Penge,
Betalte jeg vel strenge.

23. Thi raader jeg jer det fuldvist,
I baade Mand og Qvinde,
At I bliver fast ved Jesum Christ,
Lar Satan ikke vinde.
I see nu til det syndig' Spil,
Og den ynkelige Ende.
Nu ligger jeg Elende!

Kong

Chriſtian den Ottendes

Fødſelsdag

den 18de September 1840

Danſke Samfund.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. D. Qvist, Bog- og Nodetrykker,

Østergade Nr. 53.

2. Kong Christian den Ottendes Fødselsdag den 18de September 1840

Melodi: Vi Sømænd gjør ei mange Ord

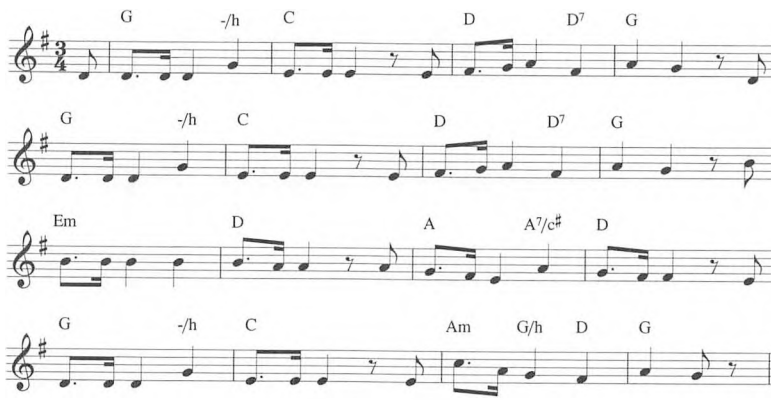

Kong *Christian* sad paa *Silkeborg*,
Hos jyder troe og hulde,
Til Glæde vendt var Danmarks Sorg,
Til Solskin Regn og Kulde;
Da stædtes brat for Kongen ind
God Kæmpe af de Rette,
Hr. *Holger* axlede sit Skind,
Og bar til Borg sin Trætte.

Hr. Konge! Sagde han, og trak
Peer Nielsen op af Lommen,
I have skal saamange Tak,
Vil I afsige Dommen!
For *Himmelbjerget* under Sky

Jeg kastet har min Handske,
Han kalder sig Peer Nielsen Rye,
Og jeg er Holger Danske.

Om ham, som har med Frugt og Flid
Det grønne Gudhjem værget,
Det gjaldt i Nord fra Arilds Tid:
"Han boer paa Himmelbjerget",
Jeg har endnu mit *Gjallarhorn*,
Og *Dyrendal* ved Side,
Hvad regner jeg Peer Nielsens Korn,
Naar jeg til Tops vil ride!

Kong *Christjan* smiled under Skind
Med Fjerde Christjans Øie,
Med Blik i Sky og Smiil paa Kind,
Han gransked Sagen nøie,
Han jævned Trætten snildt og snart,
Gav, blid og ubesværget,
Peer Nielsen Penge for sin Part,
Og Holger Himmelbjerget.

Hil være da Kong *Christian*!
Han fylder Aar med Ære;
Af Daners Drot i fremmed land
Skal Konger Konsten lære:
For Folkets Hu sit røde Guld
Ei spare Konge-Haanden!
For Kongens Krone, tro og huld,
Da kæmper Folke-Aanden.

Nu rider *Holger* op og ned
Ad Himmelbjerg med Ære,
Og holder med Peer Nielsen Fred,
Som det sig bør at være;
End op ad Bakke, som en Raa,
Den gamle "*Guldtop*" springer,
Og det er lyst at høre paa,
Naar *Gjallarhornet* klinger.

Paa Himmelbjerg nu sætter Bo
Vor gode danske Vætte,
Og taaler ei paa Gyngebro
Spilop af nogen Jette;
Nu Danmark, lukt med Bølgen blaa,
Kan lee ad Fjender bistre,
Til Gude – Mørket falder paa,
Og *Muspels* Sønner gnistre.

Saalænge *Holger* har sin Hest,
Og disse Lys, de brænde,
Er Kongens Fødselsdag en Fest
For Danske Ungersvende;
I Takt med Gjallarhornets Klang,
Fra Himmelbjergets Tinde,
Skal tone Danmarks Frydesang
Og krone *Christjans* Minde!

N. F. S. Grundtvig.

Sagnet

om

Silkeborgs Slot

og Lykønskning til den nye Kjøbstads Indbyggere.

Kjøbenhavn, 1847.
Udgivet og forlagt af, samt trykt hos Behrend's Cafe,
Aabenraa Nr. 231.

3. Sagnet om Silkeborg Slot

Melodi: Danmark deiligst Vang og Vænge

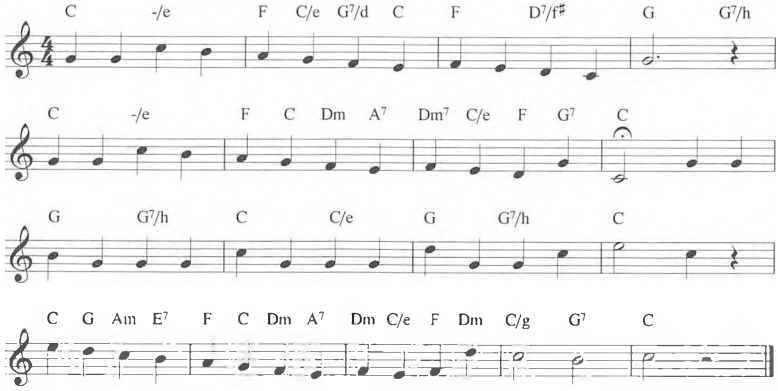

Silkeborg har Skov og Enge
Langs med Gudenaae;
Kjælne Piger, kaade Drenge,
Som i Verden gaae.
Der kan Glæden heldig trives,
Der kan Sandserne oplives,
Til at føle alt det Skjønne
Helst udi det Grønne.

Danske Møer, Neptuns Sønner
Kan tilsammen gaae,
Om jeg ei urigtig skjønner,
Gaaer det ligesaa:
Søen bruser Snekken gynger,
Pigerne paa Landet synger,
Og med yndig Speiderøie
Skuer Sømands Møie.

Kongens Øie venlig dvælte
Agtsom paa hver Kant,
Og han ei den Tanke qvælte,
Som for ham oprandt.
Men tillod man maatte bygge
Der en Stad i Skovens Skygge,
Skjøndt vor Konge er her ikke,
Glad hans Skaal vi drikke.

Did Hr. Jensen Øiet vendte,
Bygde første Huus,
Kongens Godhed han erkjendte.
Og paa Tjødaduus,
Satte Stadens første Stempel,
Andre til et godt Exempel;
Vi hans Iver maae berømme,
Og hans Skaal udtømme.

Staden vil vi ønske Lykke,
At den hastig maae
Blive stor, og Mange bygge
Her ved Gudenaae.
Giv hver ærlig Silkeborger
Bliver fri for Nærings Sorger
Saa at Velstand Fred og Glæde,
Der maa have Sæde.

Sang

i Anledning af

Hs. Maj. Kongens

og

høie Gemalindes

Nærværelse i Silkeborg.

4. Hs. Maj. Kongens og høie Gemalindes Nærværelse i Silkeborg

Melodi: Vi Sømænd gjør ei mange Ord
Kan synges som "Menuetten af Elverhøj"

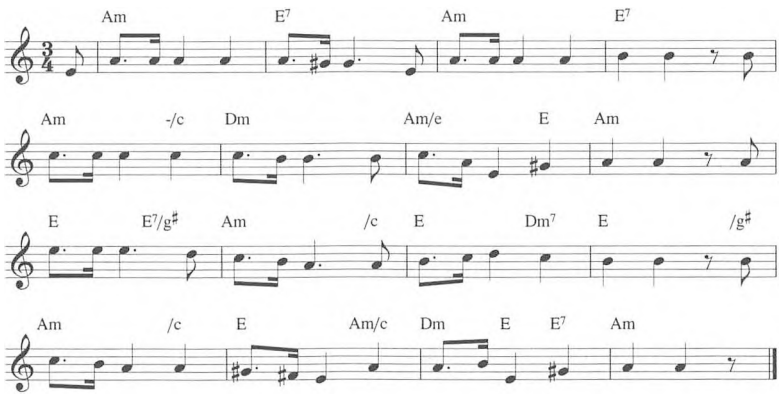

Frisk straaler Somrens Blomsterpragt,
mens Himlen skyfri blinker,
og klædt i Haabets lyse Dragt
Naturen huldt os vinker;
dog aldrig saae med større Lyst
Skjærsommers Blomst vi gløde,
end nu, da med begeistret Bryst
vor Drot vi gaae imøde.

Ved Kongehaand et lidet Frø
blev lagt i jydske Hede,
og frodigt ved den blanke Sø
det Bladet saaes at sprede;

kjækt skyder frem det unge Træ,
og glad vi Haabet nære,
at det i Fredens milde læ
vil rige Frugter bære.

Paa Dig, vor folkelige Drot!
vi tillidsfulde bygge,
paa Dig, som fra dit Kongeslot
glad skuer Danmarks Lykke;
vort Haab ei kjender Tvivlens Baand,
forgjæves ei vi bede,
Du vil med kjærlig Faderhaand
den spæde Stamme frede.

Thi lyt da venlig til en Røst
fra Jyllands friske Skove,
og hør hvad vi med ærlig Bryst,
vor bolde Drot, dig love!
Med ufortrøden, kraftig Id
vi rask vil fremad stræbe,
Vil virke tro med rastløs Flid
og Sløvhedsslangen dræbe.

Ja. Hil Dig, hil, vor fader kjær! –
saa Jublen trindtom toner –
hil Hende, som din Bane her
med Glædens Blomster kroner!
Hil Troskabs dybe, rige Væld!
Hil hvert et kjærligt Hjerte,
som banker varmt for Danmarks Held
i Glæde som i Smerte!

5. Den 21. Januar 1856

Melodi: Hocus, Pocus, Filias

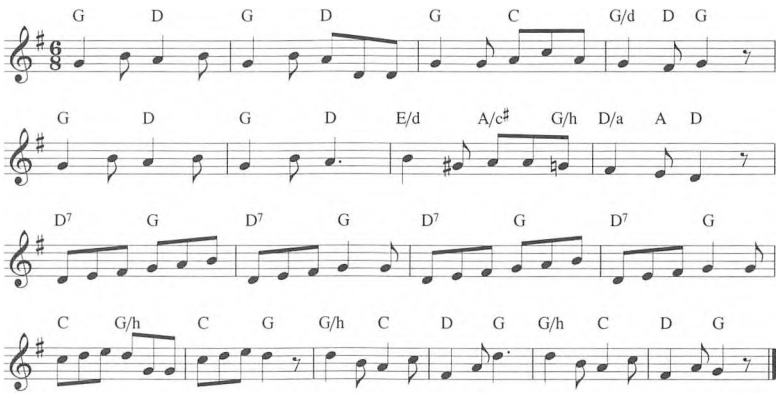

Hostrup gaaer til Silkeborg,
Vi ei længer maae ham beholde,
Dog for hans Skyld nogen Sorg
Kan det neppe os volde:
I Statscalendren han nu bli'er noteret;
Kaldet er nylig og godt reguleret;
Egnen er skjøn, den ideer ham gi'er,
:,: Drewsen laver godt Papir :,:

Hostrup gaaer til Silkeborg hen
Og for Jyllands Skyld vi os glæde,
Thi iblandt de jydske Mænd
Trang til ham er tilstede;
Hver By til Rigsraad vil ha'e sin Bor'mester,
Snakker om Baner i Øster og Vester;
Cimbria! Held Dig, en Mand Du nu fik
:,: Uden Svinepolitik :,:

Hostrup gaaer fra Kjøhenhavn
Og derfor den priser sin Lykke;
Ellers han dens Brøst og Savn
Vist fik ind i et Stykke!
Hvor Løjtnant Schütze docerer os Jura,
Medens Moralen forsvares af Thurah,
Hvor vi fik Nehm, men endnu ingen Gas,
:,: Der var Hostrup bleven hvas :,:

Hostrup gaaer fra os mod Vest,
Thi en Sol maa gjøre som Solen.
Mager bli'er Studentens Fest,
Nu da Han kom i Kjolen;
Men hvis til Cultusministren vi klage,
Kommer der knap noget Svar her tilbage,
- Lad for hans tidlige Bortgang herfra
:,: Os en Sorgens Ruus nu ta'e! :,:

O.

Sang

ved

Nybyggerforeningens Grav-øl,

Den 13. April 1859.

Silkeborg.

Trykt i F. Lister's Bogtrykkeri.

1859

6. Nybyggerforeningens Gravøl, den 13. April 1859

Melodi: At kjøre Vatten, at kjøre Ved

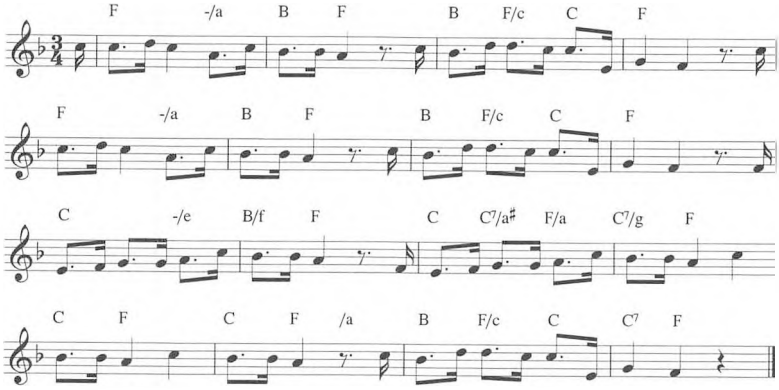

Hvor Skoven speiler sig i Søen smukt
Og Gudenaa ved Møllen bruser
Og gjennem Pæleværket ta'er sin Flugt,
Mens skarpe Qværne Sæden knuser,
Ja driver selv det stolte Mølleværk,
Som laver nyt Papir af gammel Særk:
:,: I Aar knap ti
Der reiste frie
Nybyggere en yndig Rede. :,:

Og nu der trives her en kraftig Flok
Af danske kjernefulde Gutter,
Og kniber det end tidt, de faae dog nok
Det Brød, som de i Munden putter;

Ja, stundom gjør de et gemytligt Slag
Og ta'e i Glædens Gud et vældigt Tag,
:,: En Dag, jo jo,
Ja ogsaa to,
Nybyggerne la'er Glæden leve! :,:

Men er det Glæde eller er det Sorg,
Der har forsamlet her i Aften
Nybyggerne i lille Silkeborg,
Og hvorfor flyder Druesaften?
Et Gravøl feires med Gemytlighed,
En udtjent Klub er lagt i Graven ned;
:,: Men nok af den
En ny igjen
Forynget og forædlet stiger! :,:

Forandring fryder, sagde Kjællingen,
– Vi kjende Alle jo Sprichwortet –,
Og da den Gamle var paa Hældingen
I Hast hans Liv vi fik forkortet.
Vi myr'ed ham og tog hans Skillinger,
Af hele Klatten blev der Trillinger.
:,: Ja, En og Hver,
Som sidder her
Fik jo sin Deel af Trillingparten! :,:

Og da vi nu er samlet her saa godt
I en gemytlig Venneklynge,
Lad os da knibe Lærkerne saa smaat,
At de kan for os lifligt synge.
Ei indbildt Storhed spiller Mester her,
Kun Borgerenighed for os har Værd!
:,: Tøm da tilpas
De fulde Glas
I Haabet om en ny Forening! :,:

En ny Viſe

angaaende

en ſørgelig Kjærlighed.

Med kgl. allern. Tilladelſe befordret til Trykken af Jens Anderſen i Rohde.

Mel.: Den unge Svend gik ſig lidt ud at ſpadſere.

Ak Elſkov, ak Elſkov, du er jo ſaa ſød,
Du volder ſaa mangen et Hjerte ſin Død:
:,: O, det maa jeg bekjende, ſom Sangen er om,
Jeg ogſaa paa Elſkovens Baane indkom. :,:

Jeg er ikke født udaf fattige Stand,
Derfor jeg ei bliver i Verden forſand,
:,: Min blomſtrende Dage, min Ungdommens Tid
Vil haſtig forſvinde og jeg bliver Liig. :,:

Min Fader forſandt han Hermand mon vær,
Min Moder en Frue, jeg var hend' ſaa kjær,
:,: Min Fader han døde, to Aar jeg da var,
Stor Sorrig min Moder for hannem da bar. :,:

Omſider min Moder ſig gifted paany,
Vor Rigdom blev ſtørre og jeg fik Udſtyr;
:,: Han ſolgt hvad vi eied', til Jylland vi drog,
Skjøndt det var min Moder jo meget imod. :,:

De kaldte mig Jomfrue, det vil jeg ei vær,
Men blive en Bonde, det havde jeg kjær,
:,: Jeg fulgte med Folken i Mark og i Alt,
Ja flittig at arbeide, det bedſt mig befaldt. :,:

7. En sørgelig Kjærlighed

Melodi: Den unge Svend gik sig lidt ud at spadsere
Kan synges som "Nu vil jeg fortælle min Skæbne saa tung"

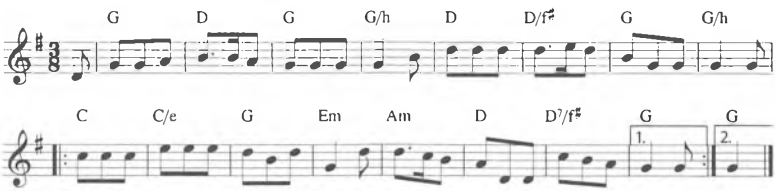

Ak Elskov, ak Elskov, du er jo saa sød,
Du volder saa mangen et Hjerte sin Død:
:,: O, det maa jeg bekjende, som Sangen er om,
jeg ogsaa paa Elskovens Bane indkom. :,:

Jeg er ikke født udaf fattige Stand,
Derfor jeg ei bliver i Verden forsand,
:,: Min blomstrende Dage, min Ungdommens Tid
Vil hastig forsvinde og jeg bliver Liig. :,:

Min Fader forsandt han Hermand mon vær,
Min Moder en Frue, jeg var hend' saa kjær,
:,: Min Fader han døde, to Aar jeg da var,
Stor Sorrig min Moder for hannem da bar. :,:

Omsider min Moder sig gifted paany,
Vor Rigdom blev større og jeg fik Udstyr;
:,: Han solgt hvad vi eied', til Jylland vi drog,
Skjøndt det var min Moder jo meget imod. :,:

De kaldte mig Jomfrue, det vil jeg ei vær,
Men blive en Bonde, det havde jeg kjær,
:,: Jeg fulgte med Folken i Mark og i Alt,
Ja flittig at arbeide, det bedst mig befaldt. :,:

Nu døde min Moder, jeg atten Aar var,
Min Sorrig den dybt i mit Hjerte da skar;
:,: En Søn og en Datter hun sig efterlod,
De var jo hans egen, de høit for ham stod. :,:

Jeg elskede Kudsken, han elskede mig;
Vor Kjærlighed brændte som Krudt udi Krig;
:,: Min barskede Fader han det ei fordrog,
Han snildt ham forraadte og bort fra mig jog. :,:

Nu blev jeg indspærret og strænge forbudt,
At jeg ikke mere maatt' ene gaae ud;
:,: Om Natten min Fader, tidt vaagned han mig,
For han vilde vide, om jeg var tilsted. :,:

En Pige os tjente, hun var mig saa tro,
Hun ofte for mig i mit Kammer sig laa,
:,: Og naar jeg var borte, hun svared for mig,
Jeg ofte i Løndom til Kjæresten gik. :,:

Ja Alting gaaer an til der kommer en Tid;
Min fader det mærked, han agted' paa mig;
:,: Vi foer til vor Herre vi være vil troe,
I Harme han stode og hørte derpaa. :,:

Han mig ved min Lokker bag efter sig drog;
Den grusomme Eed af hans Læber udfoer,
:,: Min Ven jeg ei mere for Øine skuld' see;
Før vil han mig binde, før dette skuld' skee. :,:

Han sendte mig bort, ja saa langt ud fra Land,
Alt ud paa en Ø i det blankeste Vand;
:,: De Folk var som vilde, jeg dem ei forstod;
Jeg aldrig hørt læse et ene Guds Ord. :,:

Min Kjærest han sørged' af Hjertet for mig,
I Aaret derefter han lagdes som Liig;
:,: Det Sidste, han talte, var Hilsen til mig,
Han mig vilde hente i Graven til sig. :,:

Nu blev jeg hjemhentet, fik Frihed igjen,
Min Glæde var borte, jeg savnte min Ven;
:,: Naar jeg kom til Stedet, hvor vi gjorde Eed,
I Graad jeg udbragte, krampagtig jeg leed. :,:

Nu lagde min Fader saa haardt an paa mig,
At jeg skulde giftes og have en Rig;
:,: Jeg bad til vor Herre, til Himmelens Gud,
At jeg maatte blive min Elskedes Brud. :,:

En Dag det sig hændte at Bejleren kom;
Jeg faldte i Afmagt og segnede om;
:,: Det lød for mit Øre Én sagde til mig:
Gjør det ei min Pige; jeg hente skal Dig. :,:

For Sygdom og Smerte jeg kan ikke meer,
Min Død for mit Øie jeg dagelig seer;
:,: En Jorddynge ligger paa Hjertet af mig,
Min Elsker han henter mig snarlig til sig. :,:

O, kjæreste Venner, som Børn har fleer,
Betænk hvad det gjælder, at sværge ved Eed;
:,: Lad Herren kuns raade, han snarlig gjør rig;
Nu er hun forsørget; Gud tog hend' til sig. :,:

Jeg slutter denne Vise og ender den Sang;
De er i Guds Rige, der findes ei Trang;
:,: De To de sig fryder i Engelers Chor;
Kuns Modgang og Møie os møder paa Jord. :,:

Nr. 56.

Viſe om

den tappre jydſke Underofficeer, Nellemann,

af 22de Regiment, ſom ved Stormen paa Skandſen Nr. 2 ilede to Gange op alene og nedkaſtede den preusſiſke Ørn, indtil han dødelig truffen ſank om.

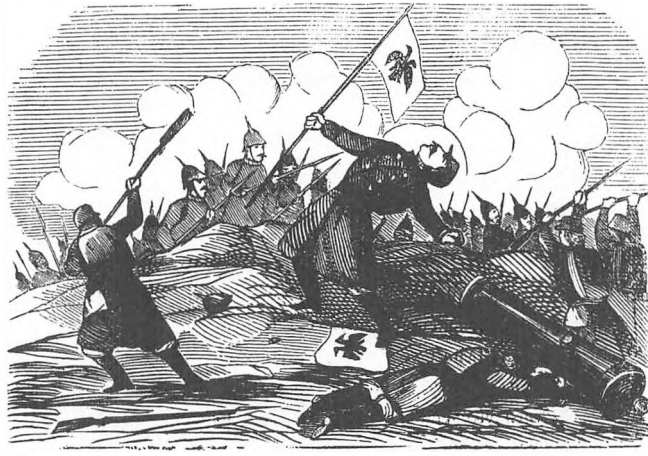

Med en Beretning, ſkreven af Lieutenant Ancker.

Kjøbenhavn.
Jul. Strandbergs Forlag.
Faaes i Commiſſionshandelen, Holmensgade 18, Stuen, ligeoverfor Tobaksſpinderen.
Trykt hos Ernſt Lund.

8. Den tappre jydske Underofficeer, Nellemann

Melodi: Tak for din Daad (til første Regiment)

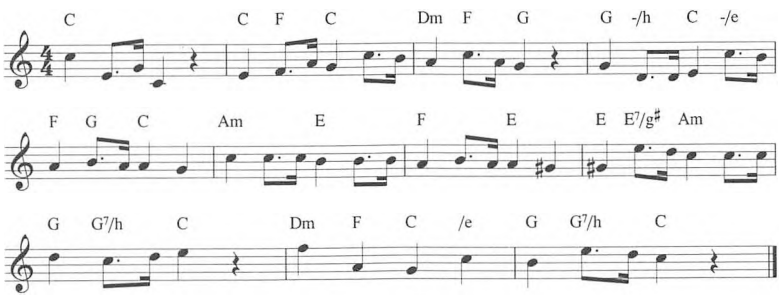

Op imod Nord
Fjendernes Hær som en Tordensky foer;
Malmet det tordned i Nætter og Dage,
Snart var der Intet af Dybbøl tilbage,
Dansken dog stod med en Grushob til Skjold,
Rolig og bold.

Tappert de slog,
Fjenden bestandig sig nærmede dog,
Voldene længer ei Kuglerne dæmped,
Ansigt mod Ansigt de stode og kjæmped,
Ørnen blev plantet hvor Dannebrog nys
Vaied saa lys.

Hævnlyst og Harm
Blussed nu dobbelt i Danskernes Barm,
Fjendernes Mængde dem kunde ei skrække,
Forrest i Skaren brød en af de Kjække,
Nedrev fra Skandsen, trods Kuglernes Regn,
Røvernes Tegn.

Snart dog man saae
Oppe paa Værnet blandt Krudtdampen blaa
Atter Germaniens Fane at svæve,
Endnu et Øieblik tøved den Gjæve,
Æren tilhvisked ham: "Skam dig at fly,
Fremad paany!"

"Fremad paany!"
Lød fra hans Læbe blandt Vaabnenes Gny,
Dristig han atter paa Volden sig voved,
Tusinder Kugler omsused hans Hoved,
Rolig han greb dog den sortgule Pjalt,
Da først han faldt.

Døden var skjøn,
Danmark, vor Moder, vær stolt af din Søn,
Livet han agted kun lidt for din Ære,
Du var ham mere end alle hans Kjære,
Seent skal vi her i hans Fædrenestavn
Glemme hans Navn.

P. Hs.

Beretning

I et Brev fra en fangen Officeer, som vi ikke troe at begaae nogen Indiskretion ved at nævne, nemlig Lieutenant J. Ancker, berettes følgende smukke Træk fra Kampen den 18de April:

"Da Preusserne plantede deres Fane paa Skandsen Nr. 2,

sprang en Korporal af 22de Regiment op paa Brystværnet, brækkede Stangen og sønderrev den sorthvide Klud. Kampen om Skandsen optoges da igjen, men snart saaes atter den sorthvide Klud. Da sprang den samme Underofficeer anden Gang op paa Brystværnet for at rive den ned, men da blev han ogsaa ramt af flere Kugler hvoraf en gik igjennem Hovedet og øieblikkelig havde Døden tilfølge. Paa Forespørgsel til Folkene hvad den brave Korporal hed, blev der svaret: Nellemann. Da han var den eneste Infanteriunderofficeer, som paa den Dag var i Skandsen, kan der ingen Tvivl være om, at det var **Rasmus Nellemann** af Allingskovgaard, en ung jydsk Landmand, der i Januar blev indkaldt som Forstærkningsmand, og faa Dage før Slaget var udnævnt til Korporal. Han ligger sandsynligviis med mange Andre begravede i Skandsen."

(Fædrel.)

En ganske ny Viſe

om

Feſten i Lunden ved Silkeborg

i Aaret 1869

Synges paa en gammel bekjendt Tone.

Tryft i Silkeborg Bogtrykkeri.

9. Festen i Lunden ved Silkeborg i Aaret 1869

Melodi: Og dersom Du morer Dig daarlig

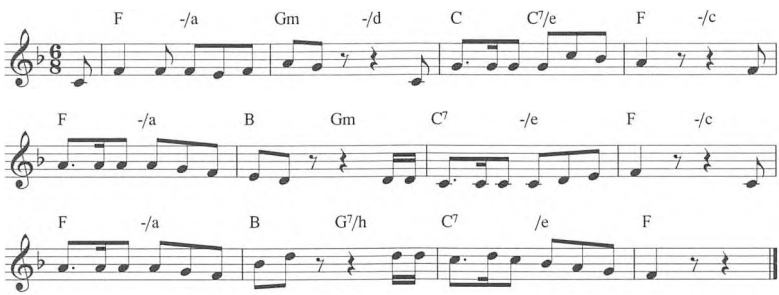

Og hvis Du kjeder Dig hjemme
Og veed ei hvor Du skal gaae hen,
:,: Ja saa bør Du slet ikke glemme,
At i "Lunden" Du ventes min Ven. :,:

Der finder Du mange Bekjendte,
Med Mutter – og saa med de Smaa, –
:,: Og hør nu hvad Du har i Vente,
– Jo til "Lunden" Du sikkert vil gaae. :,:

Til Dandsen Chantelauze blæser
For den, der vil svinge sin Krop,
:,: Og skjøndt Alle af Heden hvæser
De snurrer sig rundt som en Top. :,:

Og saa er der og et Theater
– Det Gøgl bør Du ogsaa see –
:,: Med store Patti-Placater,
Som sikkert faaer Dig til at lee. :,:

Af Flag en urimelig Mængde
Af alle Couleurer saagar,
:,: Guirlanderne – de har en Længde,
Tænk 2000 Alen vi har. :,:

En Høsttrophæ ogsaa Du finder
Med Plov og River og Leer,
:,: Om Landbostand den os minder,
Som her saa gjerne vi seer. :,:

Med Lodder jo gaaer hele Stadsen,
Til Tomb'laen Du derfor maa hen,
:,: Men træk ei "Nitter" af Vasen,
Thi saa maa Du paa'en igjen. :,:

I Conditoriet Du finder
Saa Meget der er sødt og godt,
:,: Og Damerne selv Dig det bringer,
Den Opvartning – den kaldes flot. :,:

Committeen, den vil Dig tractere
I sin Beværtning saa fiin,
:,: Og naar Du da lidt vil spendere,
Du faaer der en god Flaske Viin. :,:

Og ovenpaa Maden smager
En fiin Cigar saa godt,
:,: "Cigarteltet" Dig da behager,
At vælge behøver Du blot. :,:

Og naar saa Mørket indhyller
Det Hele i Natten saa trist,
:,: En Mængde af Blus da udfylder
Hver Krog baade her og hist. :,:

Men nær det Sidste jeg glemte,
Og det er vort Fyrværkeri,
:,: En Skam hvis hjemad Du vendte,
Forinden at det var forbi. :,:

Naar Klokken slaaer 12 lukkes Lunden,
Og Alting da slukkes saa let,
:,: Gid Du da maa sige – "Igrunden
Den Fest – jo den var ret net." :,:

Barnemorderſkens Sang

i Fængslet,

ſaaledes, ſom hun ſelv har digtet den i de lange og tunge Timer, ſom hun tilbragte i Arreſten.

(Der gives i Verden Bekymring og Møje).

Og:

Farvel, du Hus, hvor min Fader bor.

Eftertryk forbydes.

København.
Bernh. Wennſtrøms Bogtrykkeri.

10. Barnemorderskens Sang i Fængslet

Melodi: O hører, Matroser, her forud paa Bakken

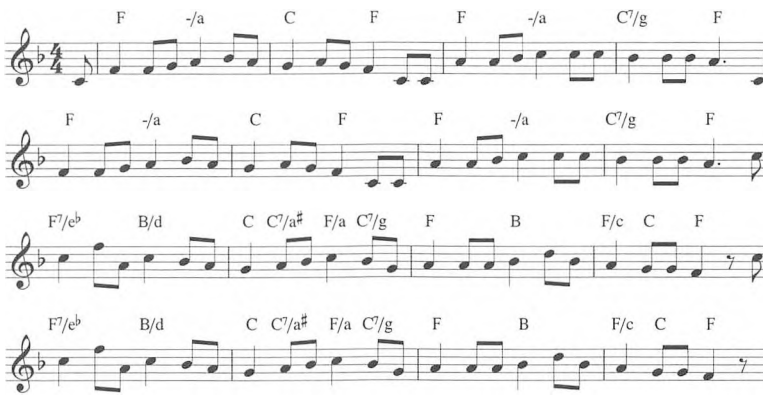

Der gives i Verden Bekymring og Møje,
Og mangen uventede Kummer saa stor.
Se Ungdommens Glæder hensvandt for mit Øje,
Som Fuglen i Buret i Fængsel jeg bor.
:,: Hør nu, mine Venner, betænker mit Ord,
Som her i mit Fængsel fra Læberne foer. :,:

Jeg vil nu opskrive min Skjæbne den trange,
For Tiden at lette i Fængslet saa sort,
Thi her mine Timer er for mig saa lange,
Ak, Frihedens Stund var saa skjøn, men saa kort,
:,: I Bording paa Sjælland er jeg barnefød,
I Jylland der tjente jeg dog for mit Brød. :,:

Min Fader og Moder mig lærte i Hjemmet
Min christelig Andagt og Frygt for Guds Bud,
Før jeg dem forlod og udrejste blandt Fremmed,
De stærkt mig formaned: Glem aldrig din Gud,
:,: I hvor du hendrager og hvor du hengaar,
Glem aldrig Gud Fader, hvordan du det faar. :,:

Men der er desværre saa Mange, der glemme
At følge Formaningens venlige Ord,
Derude i Verden der glemmes den Stemme,
For siden at mindes i Kummer saa stor.
:,: Ak Barndommens Sorger er Intet mod dem,
Der siden i Hjerterne trænge sig frem. :,:

Den Husbond, jeg tjente, mig vilde forføre,
Uagtet han selv var i Ægtestands Baand,
Jeg græd og ej vilde hans Kjærlighed høre,
Men sluttelig spændtes i Synden min Aand.
:,: Hans Snildhed og Tale den sejred tilsidst,
Thi Ungdom og Visdom ej parres forvist. :,:

Jeg følte mig Moder; da han det opdaged,
Forførte han mig til at øve et Mord,
Den Spæde blev myrdet, forgjæves den klaged,
I tre Aar vi dreve jo Synden saa stor,
:,: Men Daaden opdages, og fængslet jeg er,
O, Herre Gud Fader, min Sjæl naadig vær. :,:

I Rige, I Fattige, Gamle og Unge,
Betænker min Skjæbne, gjør ikke slig Fejl!
Fordømmer mig ikke, naar Sangen I sjunge,
Men ser Eder hellere paa mig i Spejl.
:,: Husk, Friheden er jo dog bedre end Guld,
Bevar Eders Sjæle fra Synden saa ful. :,:

Vel findes der Sorger for Gamle og Unge,
Og Fattig som Rig kan faa Kummer i Sjæl,
Men ingen af Sorgerne ere saa tunge,
Som dem, man gaar hen og forvolder sig selv.

:,: For silde, for silde jeg vil vende om,
Men nu maa jeg lide, og vente min Dom. :,:

Jeg skuer om Natten de Stjerner, som tindre
Højt over mit Hjem paa den østlige Kyst,
Da krymper sig Hjertet, naar jeg maa erindre
De Kjære, og Taarerne væde mit Bryst.
:,: Og naar jeg skal slumre i Søvnen saa sød,
Jeg drømmer og vaagner i Angest og Nød. :,:

Gaar jeg hen til Hvile, gaar jeg af mit Leje,
Jeg finder kun Længsel, men finder ej Trøst,
I Unge, som glædes og Friheden eje,
Vogt Eder for Verdens forførende Røst;
:,: Thi Livet har Snarer, der føre os ind
I Fængsel til Kummer og Taarer paa Kind. :,:

Her vil jeg nu slutte og Pennen henlægge,
Thi Taarerne væde Papiret for mig,
O Gud, lad mig dog din Tilgivelse række,
Har Verden ej Naade, er Naade hos dig.
:,: Du skjænke mig Tid til at angre og tro,
Saa Freden engang i mit Hjerte kan bo. :,:

En ganske ny

Kjærlighedsvise,

forfattet af

Anton Hansen,
Flensted Mark.

Udgivet i Trykken af

Husmand **S. Christensen,**
Hedelyst, Aslev.

Eftertryk forbydes.

Pris 10 Øre.

Trykt i Silkeborg Bogtrykkeri.

11. Kjærlighedsvise

Melodi: Ak Elskov, ak Elskov
Her kan bruges "Nu vil jeg fortælle min Skæbne saa tung"

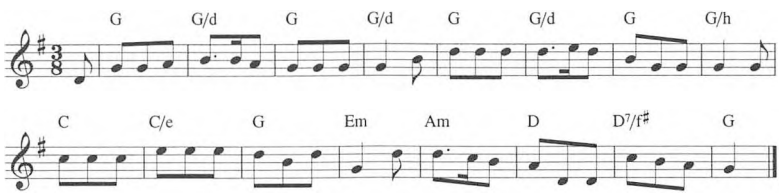

En Vise jeg synger alt om Kjærlighed,
Hvad det kan fremføre det mange ej ved;
Men jeg har det prøved i Ungdommens Aar,
Og derfor det voldte mig Sorrig saa stor.

Det var jo en Aften i Lunden vi sad,
Ja, jeg og en Pige vi var jo saa glad';
Fuldmaanen den skinned' saa dejlig og lyst,
Og alt her i Lunden var stille og tyst.

Se, her reder Sommeren sin blomstrende Seng,
Ak ja, her er dejligt at gaa med sin Ven;
Her hører vi Fuglenes liflige Sang,
Ja, her er ret Sangerens Fædreneland.

Og mens vi nu sad der i Aftenens Stund,
Vi saa paa hinanden med smilende Mund;
Ak Elskovens Tanker jeg bad om et Kys,
Og trykkede hende saa ømt til mit Bryst.

Jeg sagde til hende, vil Du være min,
Og aldrig mig svige, da er jeg og din;
Vil Du mig det love med Haand og med Mund,
At Du vil mig elske og være min Brud.

Hun sagde, her har Du mit Hjerte og Haand,
Saa knyttede vi to vor Venskabes Baand;
Jeg kan Dig ej glemme her paa denne Jord,
Nej aldrig saa længe mine Øjne ser Sol.

Saa var vi forlovet omtrent to Aars Tid,
Vor Kjærlighed brændte som Krudt ud i Krig;
Men der var jo en Ting, der mangled' endnu,
Thi Præsten han ej havde lagt Haanden derpaa.

Til Aarhus jeg rejste og tjene skulde der,
Vor Konge med Ære som dette sig bør;
Farvel da jeg sagde til min Ven saa god,
Nu haaber jeg nok at Du bliver mig tro.

Og da det sig nærmede Afskedens Stund,
Var hun i mine Arme henfalden i Blund;
Jeg saa paa hendes Kinder saa røde og skjøn
En Taare, der sagte kom trillende frem.

Jeg kyssede hende, nu maa jeg afsted,
Nu kan jeg ej længere blive hos Dig;
Men nu vil jeg ønske, Du maa leve vel,
Og siden saa skriver vi hinanden til.

En kort Tid derefter jeg skrev til min Ven,
Da hun det modtage, hun skrev strax igjen,
Saa gik der en Tid hen, vi vexlede Brev,
Men saa til en anden fik hun Kjærlighed.

Da jeg saa det hørte, jeg skrev hende til:
Nu haver jeg hørt, at Du mig svige vil,
Det var hurtig Du glemte hvad Du lovede mig,
Men lad det nu gaa som det behager Dig.

Den Pige hun giftede sig i en Fart,
Hun troede jo nok, det kund' være saa rart,
Men hun har fortrudt det, ja ti Gange ti,
At hun mig forglemte og gjord' det forbi.

Nu haver jeg og kastet Sorgen væk,
Og ønsker at finde en Pige saa kjæk,
Som altid vil være mig saa huld og tro,
Saa at vi i Troskab kan bygge og bo.

Men hør I smukke Piger, ser Eder i Spejl,
Faar I Jer en Kjærest', slaa ham aldrig fejl,
Thi det volder stor Sorger og megen Besvær,
Se Eder Eksempel af Visen denher.

To nye Viſer,

udgivne af

Huusmand **Søren Chriſtenſen** af Aſſlev.

Mel.: Den Sømand er saa lidet estimeret.

Du Jyllands Land, er nu saa langt tilbage,
Jeg dig vist aldrig, aldrig skuer meer,
Hensvunden er min spæde Barndoms Dage,
Jeg ploier aldrig Danmarks Sletter meer.

Jeg fødtes op ved Fugles skjønne Toner,
Blandt Blomster, Græs jeg vandrede saa glad,
Og under Bøgeskovens grønne Kroner,
Jeg tidt og ofte ubekymret sad.

Jeg fødtes op i Fattigdom tilsige,
Ei Rigdom fandtes i vort lille Hjem.
Med Glæde dog foruden Sorg og Kvide,
Jeg voxte til, og Tiden den svandt hen.

Mine Ungdomsdage hastelig bortsvinder,
Jeg munter, glad var tidt og mangen Gang,
Saa mangen Leg endnu der klart mig minder,
Jeg mored' mig ved Dands og Pigers Sang.

Men hvad skal man vel her i Danmark gjøre,
Det stedse, stedse mig i Tanker randt,
Jeg vil mig over Vandet lade føre,
Og søge Brødet i et fremmed Land.

12. Du Jyllands Land

Melodi: Den Sømand er saa lidet estimeret

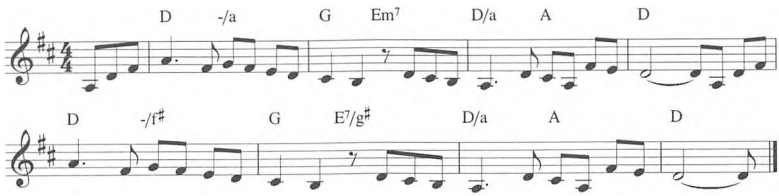

Du Jyllands Land, er nu saa langt tilbage,
Jeg dig vist aldrig, aldrig skuer meer,
Hensvunden er min spæde Barndoms Dage,
Jeg pløier aldrig Danmarks Sletter meer.

Jeg fødtes op ved Fugles skjønne Toner,
Blandt Blomster, Græs jeg vandrede saa glad,
Og under Bøgeskovens grønne Kroner,
Jeg tidt og ofte ubekymret sad.

Jeg fødtes op i Fattigdom tillige,
Ei Rigdom fandtes i vort lille Hjem.
Med Glæde dog foruden Sorg og Kvide,
Jeg voxte til, og Tiden den svandt hen.

Mine Ungdomsdage hastelig bortsvinder,
Jeg munter, glad var tidt og mangen Gang,
Saa mangen Leg endnu der klart mig minder,
Jeg mored' mig ved Dands og Pigers Sang.

Men hvad skal man vel her i Danmark gjøre,
Det stedse, stedse mig i Tanker randt,
Jeg vil mig over vandet lade føre,
Og søge Brødet i et fremmed Land.

I 13 Uger vi paa havet seiled';
Ja Modvind, Storm vi tidt paa Reisen fik,
De Bølger blaa saa høit sig monne reise,
At mangen en ind over Skibet gik.

Min Gud jeg stedse takke vil og love,
Han førte vel mig over Havet frem.
Nu boer jeg i Ny-Zeelands grønne Skove,
Og haver selv i Eie der mit Hjem.

Mine Venner, som endnu i Danmark leve,
Jeg raader Eder, reiser bort derfra;
Thi der er Frihed mange andre Steder,
Som I slet ikke udi Hjemmet har.

Vel Modgang, Sorger lade vi tilbage,
De findes vist ihvor man reiser hen;
Men tænk at Frihed i vor Ungdomsdage,
Er meget værd for hvem, som elsker den.

Vort Modersmaal og Hjemmets vante Toner,
Vel ikke altid høres paa vor Kyst;
Men Bjerge, Fjelde, skovbekrandste Floder
Kan fængsle al Naturens Villielyst.

Og nu lev vel, da alle mine Venner,
Jeg beder at I ei min Sang beleer,
Jeg skriver den og hjem til Eder sender,
Den simpel er, thi jeg er ei studeert.

Mit Navn jeg ei undlade vil at skrive,
For Eder jeg det gjøre vil bekjendt:
Ferdinand Pallesen, i Vinkel har jeg levet
Farvel, lev vel, nu er min Vise endt.

13. Det gyselige Barnemord, der i December 1878 fandt Sted i Gjødvad Sogn

Ingen melodiangivelse.
Kan synges som "Om alle Mine Lemmer"

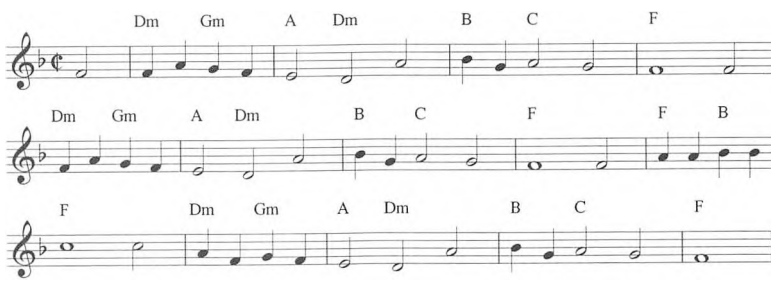

Og hør I Kristne alle,
Hvad jeg fremføre vil.
O – lad os Gud paakalde,
Naar vi har Tid dertil.
O! lad os vandre frem
Paa Dydens Vei, som fører
Til Salighedens Hjem.

Det sælsomt er at høre
At saadant nu kan skee,
Som jeg vil her fremføre,
Alt med et Menneske.
En Pige, vel bekjendt,
Sit eget Barn hun dræbte.
I Gjødvad Sogn hun tjent'.

Da hun nu dette mærker,
At hun et Foster bar.
Enhver kan da vel tænke,
Hun dertil var ei glad.
Hun faldt i Tanker ind,
Sit Barn at aflive.
Hun tænkte ei paa Synd.

Det var en Søndag Aften,
Da dette maatte skee,
Alt i December Maaned,
Den trettende man skrev.
Sit Barn hun traad' ihjel.
Hun siden Liget brændte,
O Kristne, læs og skjælv.

Med Nidkjærhed og Iver
Den kjække Øvrighed
Hind' ingen Frist mon give,
Strax tog hind' i Forhør.
Hun fangen blev og sendt
Til Kjellerup i Arresten,
Hvor Alt det blev bekjendt.

Den første Gang, da Pigen
Kom under strengt Forhør,
Hun sagde at hun havde
Det kast' i Vandet ned,
Men da det fandtes ei
Da blev der nu optaget
Igjen Forhør paany.

Da hun sin Synd bekjendte
Og Brøden hun tilstod,
At hun saa grusomt havde
Udgydt det spæde Blod.
Den Sorrig den var stor
Alt for den stakkels Moder,
Som hende baaret har.

Om Nogen Aarsag ere,
I dette rædsom Mord,
Med et bedrøvet Hjerte
Du vandre maa paa Jord,
Hvor Du i Verden gaaer,
Da maa Du vist betænke,
Din Synd var meget stor.

Og hør I Piger alle,
I seer Jer nu i Speil;
Om der skal være Flere,
Som der kan tage feil.
I bede maa til Gud,
Ja heller ei forglemme
Det 5te og 6te Bud.

Ja og I Venner flere,
Som denne Vise seer,
Jeg beder Eder kjære,
At I den ei beleer.
Den er alt om det Mord,
Som ei der sligt er øvet
Alt paa vor Danmarks Jord.

Til Slutning vil jeg bede
For Alle og Enhver,
At Gud vil med os være,
Hvor vi i Verden er.
O lad os tænke paa
Den Dag vil vistnok komme,
At vi for Dom skal staae.

14. Vise forfattet til Advarsel for alle Ligesindede

Melodi: En Middagsstund i Søvn jeg drømte
Her kan bruges svensk melodi anvendt til "Frydetonen gaar mod Tronen"

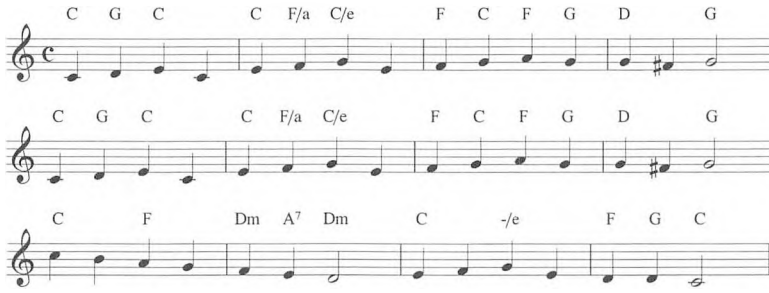

Jeg en Sang vil her opskrive,
Hvad som mig passeret er.
Jeg har ladet mig henrive
Udaf Elskovs Fristelser,
Værst jeg er imod mig selv
Vogt jer, Piger, læs og skjælv.

Ja, det var ved Pintsetider,
Da en Yngling til mig kom,
Han sig saa venlig monne vise,
Var imod mig god og from.
Hjerte, Haand han gav til mig,
Svor, han vilde ægte mig.

Skjøndt jeg da til hannem sagde,
At vist ej han mente saa,
Jo, han derpaa monne give
Liv og Sjæl og Salighed.
Saa jeg tænkte vist og sandt,
Det kan da ej være Tant.

Da jeg saa til hannem talte,
At indgaa i Ægtestand,
Tænk da, hvor han mig udskjældte,
Saa det næsten var en Skam.
Da var Rumlen ikke saa,
Thi kun Prygl jeg kunde faa.

Lad enhver af os betænke,
At det er en farlig Sag
Her sin Salighed at skænke
For en daarlig syndig Lyst.
Det er tungt at tænke paa,
Folk saa døde monne gaa.

Verden den har mange Rænker,
Falskhed var kun hans Attraa,
Og før jeg mig ret betænker,
Er jeg først i Snaren, saa
At jeg næsten ej forstaar,
Hvordan det nu med mig gaar.

Jeg til Gud mig overgiver,
Ham befaler jeg min Dag,
Beder ham, han mig tilgive,
Thi mod ham jeg syndet har,
Syndens Træl ej Dybet ser,
O ve da, ve, naar Enden sker.

Nu jeg føler mig besovet,
Og Du Fader blive maa,
Vil Du derfor mig ej kjende,
Men Du vil for mig undgaa,

Vil Du mig med Falskhed sky,
Kan Du Herren ej undfly.

Nu til Slutning vil jeg bede,
At han sig omvende maa,
Ej sin Salighed at give
For en syndig Lyst at naa,
Men betænk, at Gud han ser
Alt hvad Falskhed, som her sker.

Nu vil jeg ei mere skrive,
Thi det her kan være nok.
Gid da aldrig nogen Pige,
Gi'r til ham sit Hjerte bort,
Thi han er saa falsk i Ord,
Og i sandhed ei bestaar.

En ſandfærdig Beretning

om

Anders Sjællænders

rædſelsfulde Henrettelſe tæt ved Nakſkov paa Lolland, tæt ved det Sted, hvor han havde dræbt Peder Jonsſon med en Hammelſvingel for at fratage ham hans Uhr og hans Penge, ſom kun beløb ſig til 5 a 6 Kroner. Henrettelſen ſkete paa en rædſelsfuld og grupvækkende Maade. Delinkventen afførte ſig ſelv ſine Klæder og lagde ſig taalmodig paa Blokken, hvorpaa Skarpretteren hævede Øxen; Hugget traf først i den høire Skulder, den ene Bølle ſprang og den Dødsdømte udſtødte et forfærdeligt Dødsſkrig. Bødlen hævede atter Øxen, men Hugget faldt i Nakken, først den tredie Gang ſkiltes Hovedet fra Kroppen. Nærmere forklares i nedenſtaaende lille Sang.

En ſørgelig, men ſandfærdig

Viſe

om

Anders Sjællænders ſørgelige Henrettelſe.

Forfattet af

Huusmand **Søren Chriſtenſen**, Aſſlev.

Eneret forbeholdes af Forfatteren.

Eftertryk forbydes.

Pris 10 Øre.

15. Anders Sjællænders sørgelige Henrettelse

Melodi: Nattens dæmrende Taage

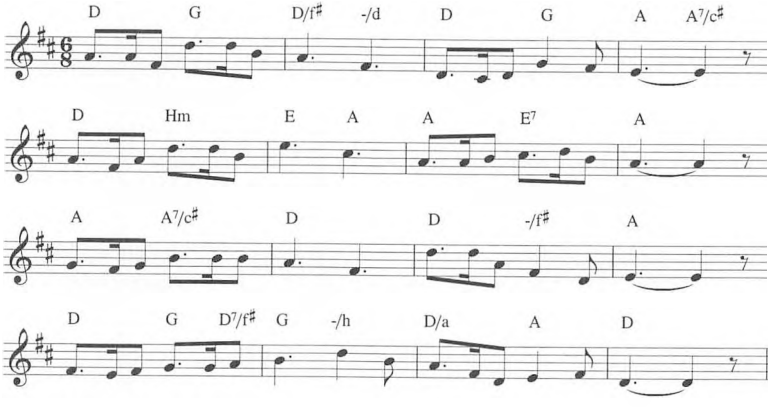

Tænk nu i Natten saa stille,
Alle i Søvnen laae,
Inden for Fængselets Tinde
Laae der en Synder saa stor.
For ham nu Rædselens Morgen,
For ham den sidste Dag,
Da han nu skulde bortreise
Og Dommen blev ham forklart.

Det var ved Byen Nakskov,
Det Rygte det lyder nu fæl,
Han nu den svenske Poden
Aldeles har slaaet ihjel.
Med det Vaaben, han brugte,
Som under Frakken han bar,
Med den Hamlesvingel
Slog Peder Jønsson ihjel.

Og strax han begav sig paa Flugten,
Sit blodige Offer han saae,
Men først han nu Liget afplyndred,
Hans Uhr og hans Penge han tog.
Han slæbte ham over et Gjerde,
Hvor han kunde ligge i Skjuul,
Saa Rygtet nu skulde sig fjerne,
At Anders har slaaet ham ihjel.

Men dog kunde det ikke dølges,
Den Morder han fik ikke Frist.
I Slesvig han snart nu blev funden,
I Segeberg udi Arrest.
Som mistænkt han atter mon sendes
Til Nakskov, hvor Alt blev bekjendt,
Alt for at berøve hans Penge
Den Svenskers Liv havde endt.

Han vilde ei tilstaae sin Brøde,
Dog var han modig og fræk,
Før man nu den Døde opgrave,
Tre Uger i Jorden har lagt.
Han blev nu ved Nattetide
I Lighuset ført derhen,
Men Mord'ren han monne sig føre
Af Vogteren maa han derhen.

Den Aften han ikke bekjendte,
Han vilde ei tilstaae sit Mord,
Skjøndt han nu var bunden med Lænke,
Arresten ham forestod.
Samvittighedsfulde Anger
Har grebet den Mordersjæl;
Han tilstod om anden Dagen,
Han slog jo den Svensker ihjel.

For Dommeren han Alting bekjendte,
Sin Synd og sin Brøde tilstod.
Han bærer nu Fængselets Lænke,
Som Synd og Forbryderen stor.

Han venter paa Dommen at høre,
Fra Dannemarks Konge den kom,
Og Dommen den strax monne komme,
Og Livet han lade nu maa.

Præsten nu til ham komme,
Trøste med venlig Haand
Mindet om Himlens Domme,
Mindet om Dødens Blund.
Han for Præsten nu knæler,
Modtog Velsignelse,
Hvorpaa han taalmodig
Sig lagde paa Blokken ned.

Vi kan jo med Rette sige,
At Døden han har fortjent,
Men dog paa saa voldsom en Maade,
Imod al hans Liv blev endt.
Tre Hug paa hannem blev givet,
Som der nu saa rædsom var,
Man syntes i disse Tider,
Det ligner jo her Barbar.

Hør I Forældre kjære,
Hvo, som der Børne har,
Opdrag dem i Tugt og i Ære,
Og for dem gjør det jo klart,
At hvo, som at Blod udgyder,
Og hvem, som bedriver Mord,
For ham skal og Blodet flyde,
Saaledes i Skriften staaer.

Og lader os Alle bede,
Ihvor vi nu staaer og gaaer,
At Herren vil os veilede,
Alt paa denne syndige Jord;
Vi ei i Fristelsen falde,
Ei os eller Børn saa kjær,
Men lader os Gud paakalde,
Jeg beder Enhver især.

Hans og Kirsten

eller

belønnet Troskab.

En sandfærdig Begivenhed fra Jylland, i Silkeborgegnen.

Og:

Mens Lampen spreder sit hvide Skin.

Eftertryk forbydes.

Kjøbenhavn.
Jul. Strandbergs Forlag.
Faas i Vingaardstræde, Nr. 18, Stuen.
Trykt hos Bernh. Wennstrøm.

16. Hans og Kirsten eller belønnet Troskab

Melodi: Der, hvor Genfersøen krummer sig i Bugt

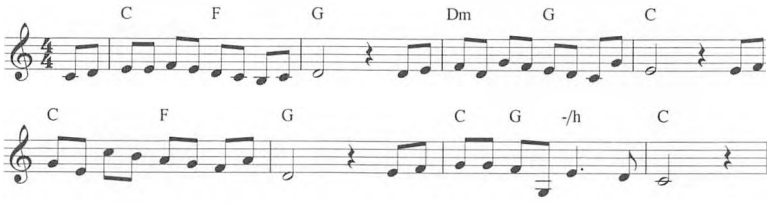

Hvor ved Silkeborg sig Søen snor i Eng,
Leged jeg som lille Pige med en Dreng,
Vi var sammen baade Dag og Aftenstund,
Indtil Natten kaldte os til Blund.

Han hed Hans og var mit Alt paa denne Jord,
O, vi aned ej, at Verden var saa stor.
Sorger kendte vi kun grumme lidet til,
Thi vi levede for Leg og Spil.

Vi blev konfirmerte – snart forskellig Vej
Førte Skæbnen os; snart glemte vi vor Leg,
Ensom sad jeg, naar de Andre gik til Dans,
Ak, jeg kunde ikke glemme Hans.

Men han glemte mig, han søgte Rigdoms Sti,
Stundom gik han med sin Kærest mig forbi;
Hun var rig og stolt, jeg var en fattig Mø,
Og som Fattig mente jeg at dø.

Saa kom Krigen – Fjenden rased blodig frem,
Jeg sad ene sorgfuld i vort lille Hjem;
Fader døde, Moder fulgte snart derpaa,
Ene maatte jeg i Verden staa.

Som en Aftenstund just Solen daled ned,
Kom Transport af Saarede. – O, hvor de led!
Da de kom, jeg udenfor paa Bænken sad,
Ak, jeg saae dem – jeg blev ikke glad.

Blege laa de der i Aftensolens Glans –
Pludselig opdaged mellem dem jeg Hans;
Straks han saae mig og slog skamfuld Øjet ned,
Men jeg sagde: "Hans! God Dag! Guds Fred!"

Fra hans Hoved pibled Blodet fra et Bind,
Men jeg kyssed varm hans kolde, blege Kind,
Og da han besvimed', blev han baaren ind
I min Hytte med forvirret Sind.

Han var Døden nær, fortalte Lægen koldt,
Men jeg passed ham og ham i Live holdt,
Trende Maaneder derefter sad en Dag
Han paa Bænken, skøndt han end var svag.

"Kirsten", sagde han, "min Kærest har forladt
Mig i Sorgens lange mørke bitre Nat;
Da hun hørte, jeg var saaret, næsten død,
Hurtig hun sig til en Anden bød.

Jeg er ene, – syg og fattig nu jeg staar."
"Nej!" udbrød jeg, "ene er du ikke; naar
Du vil tage mig saa fattig som jeg er,
Er du mig bestandig lige kær?"

Og han trykked mig saa sagte til sit Bryst;
"Kirsten", hulked han, "saa blev du dog min Trøst,
Thi mit Liv du redded, skøndt jeg glemte dig,
Aldrig skilles skal nu mer vor Vej."

Snart derpaa en Dag fra hans Kaptajn kom Bud:
"Hans, som redded mig af Fjendens Hænder ud,
Og blev saaret, han skal nu faa Kampens Løn!"
Thi Kaptajnen var en Grevesøn.

Snart blev Hans Forvalter da paa Grevens Slot,
Vi blev gift og har det, o, saa godt, saa godt;
De to Drenge der, og Tøsen med sin Krans,
Det er vores! – Gud ske Lov for Hans!

17. De slemme Drenge i Silkeborg

Melodi: Frit "forvansket" efter Erik Bøghs Skærsommersangen

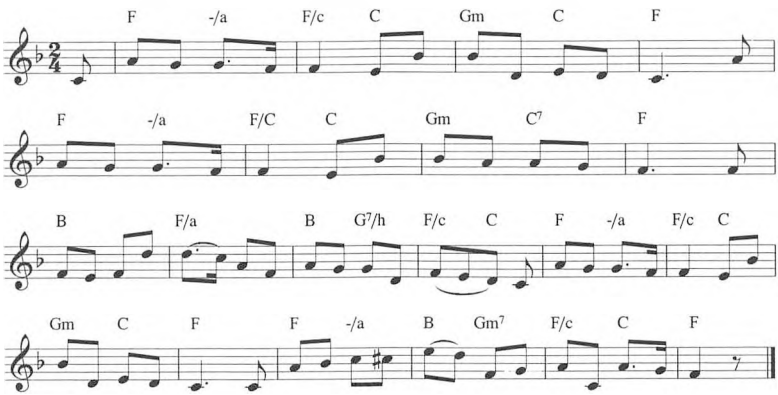

I Silkeborg var Gilde
paa Kongens Fødselsdag;
for Skolens Børn man vilde
dog gi'e et lille Slag.
Men ak, der er jo mangen
en Dreng, som ej er from:
:,: de sang Ministersangen,
da de fra Gildet kom. :,:

Blandt disse var en Unge,
som Marius Olsen hed,
han vogted' ej sin Tunge,
og Estrup han blev vred.
Ung Marius blev fangen.
Nu klinger fra hans Bryst
:,: ej mer Ministersangen.
– Saa lyder nu hans Røst. :,:

"Ak, bed mig aldrig mere
om denne ene Sang,
jeg synger ingen flere,
naar den har lydt en Gang.
Jeg har endnu saa mangen
politisk Sang igen –
:,: kun ej Ministersangen,
ak, bed mig ej om den. :,:

Jeg veed, hvor den bedaarer,
jeg veed, hvor den er smuk,
i Tonerne er Taarer,
i Ordene er Suk.
Men snærende som Slangen,
den sig om Hjertet snor –
:,: jeg kan Ministersangen,
jeg kan den Ord for Ord. :,:

Jeg lærte den derhjemme,
hvor den er alles Sang,
den toned fra hver Stemme,
fra hvert et Hus den klang,
og jeg – jeg fulgte Klangen,
jeg husker den saa let:
:,: Jeg sang Ministersangen,
da jeg var blevet mæt. :,:

Hvad var det vel som lokked'
de Ord og Toner frem,
da vi fra Gilde sjokked
og var paa Vejen hjem?
Det maa ha' været Trangen
til at gi' Tanken Flugt,
:,: thi ak, Ministersangen
den lyder dog saa smukt! :,:

Men ingen Dreng i Landet
tør synge Visen mer;
thi Glæden den er blandet,

naar man paa Enden ser.
Vi elske alle Klangen
af den – naturligvis.
:,: Men ak, Ministersangen
den koster ti Slag Ris!" :,:

En Sang
om
Lejren ved Funder.

Mel. · Det var i mit ſkønne, blomſtrende Aar.

Om Lejren, om Lejren jeg gærne ſjunge vil,
om I blot vil hjælpe mig og lade Øre til;
thi dei var en dejlig Ting,
der blev lavet her omkring,
hvor alt var ſaa øde i det aabne Terrain.
De fattige og rige, de maa jo alle ſige,
at det var til et Held
vi fik Lejren i Fæld.
Vi dannes til Striden;
men bede om Freden
hver ærlig Dannemand
i vort kære Fødeland.

Hvor er det, hvor er det, ſom ſtyrer alt ſaa vel,
i Himlen, i Himlen, de har deres Hjem,
lad os derfor tænke paa,
at vi derop komme maa
med Bøn om Guds Aand vi jo alting formaa,
her han os ledſager og vil os bevare,
naar vi vil ſøge ham.
med Bøn uden Skam.
Vi dannes o. ſ. v.

18. Lejren ved Funder

Melodi: Det var i mit skjønne, blomstrende Aar.
Kan med en vis tillempning synges som "En kjøbenhavnsk Don Juan"

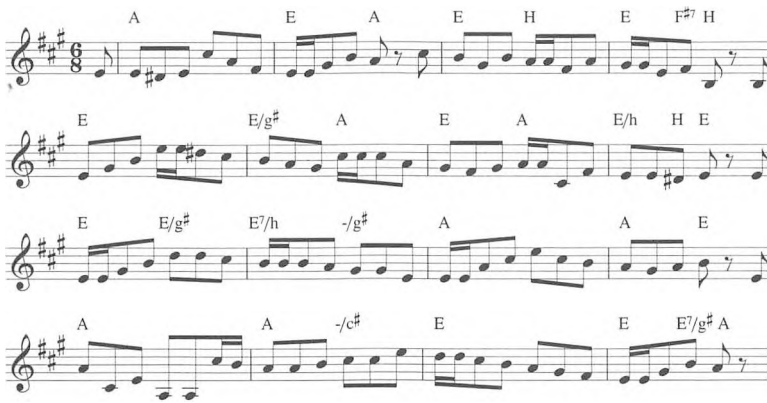

Om Lejren, om Lejren jeg gærne sjunge vil,
Om I blot vil hjælpe mig og lade Øre til;
Thi det var en dejlig Ting,
Der blev lavet her omkring,
Hvor alt var saa øde i det aabne Terrain.
De fattige og rige, de maa jo alle sige,
At det var til et Held
Vi fik Lejren i Fæld.
Vi dannes til Striden;
Men bede om Freden
Hver ærlig Dannemand
I vort kære Fødeland.

Hvor er det, hvor er det, som styrer alt saa vel,
I Himlen, i Himlen, de har deres Hjem,
Lad os derfor tænke paa,
At vi derop komme maa
Med Bøn om Guds Aand vi jo alting formaa,
Her han os ledsager og vil os bevare,
Naar vi vil søge ham
Med Bøn uden Skam
Vi dannes o.s.v.

Saa lad os da følge med Frelseren op
Og høre, hvad han siger paa Bjærgets høje Top,
Hvor han taler til enhver,
Som der søge Vejen, der
Gaar fremad til Livet til alle og enhver,
Der sørger og beder
Og om Vejen leder,
Der gaar til Kongens Stad, hvor de alle ere glad.
Vor Konge han kalder o.s.v.

Se til, tænk efter, ret tydeligt det staa:
Saa sand som Herren er og hans hellige Ord,
Vi jo alle er døbt,
Og han har os dyrekøbt,
I hans Aand og hans Ord er vi alle indsvøbt,
Vi alle ere kaldte,
Men faa er udvalgte.
Betænk enhver for sig: gaar den Vej til Himmerig?
Vor Konge han kalder o.s.v.

Søg Herren, saalænge, som Livet varer ved,
Rens Hjærtet fra Verdens Forfængelighed.
Raseri og Gøgleværk,
Musik opliver Kødet stærkt.
Send Tanken til Herren om Frelserens Værk;
Overmagten han haver,
Bodfærdige han tager;
Hold fast ved Daabens pagt imod Synd og Satans Magt,
Vor Konge han kalder o.s.v.

Nu Amen, nu Amen! Vor Herre sige vil,
Et Amen jeg ogsaa her vil lægge til.
Ja og Amen er de Ord,
Som styrer alt paa denne Jord
Ved Kongen, ved Bonden, ved Borgerens Bord,
Halleluja, Amen!
Vi sige tilsammen
Med Fryd i Englekor overalt, hvor Herren bor.
Vor Konge han kalder o.s.v.

19. Revusang ved Vintermarkedet i Silkeborg 1898

Ingen melodiangivelse
Her kan bruges "Sikken voldsom Trængsel og Alarm"

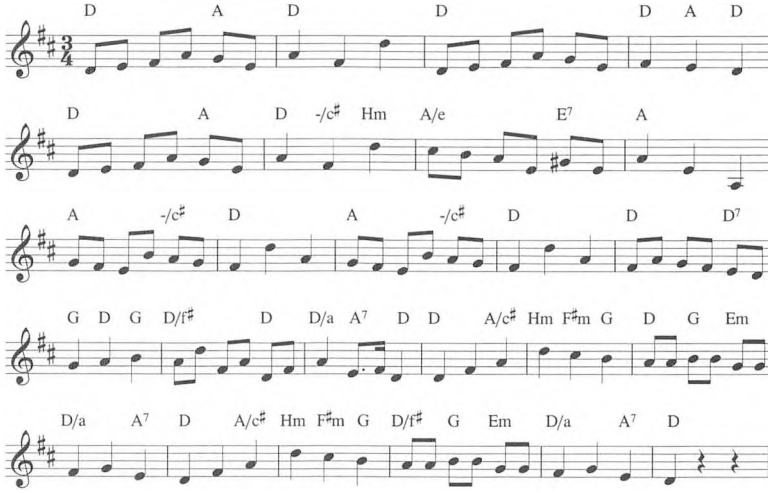

Se "Godaften" Venner! Her De har,
Deres "kære Syl", den gamle Nar.
Gammel er han, men dog ung i Sind,
træder han for Dem i Aften ind.
Mange Mile har jeg turet om,
førend jeg igen til Byen kom;
men paa Rejsen tit jeg dog har ha't
Jer i tanker baade "Da'" og "Nat".

Sig mig ka' I huske, at en Gang
dejlig saa man over Sø og Vang,
hvor er Udsigterne "blevet a",
spørg Hr. Bryndum, han Dem svare ka'.
Bænke har vi faa't i Massevis,
men de sla's itu begribligvis.
Ingen "Bølle" dem i Fred la'r staa
særlig, naar han har en "Klister" paa.

Paa Foreninger vor By er rig,
Een Lokale har paa "Kalgaardsvig".
Kontingentet kræves trolig op,
skøndt, at Frosten sagde tidlig stop.
Reb der købtes ind i Favnevis,
men selvfølgelig til "nedsat Pris";
men hvad Fanden skal det bruges til,
mon Bestyrelsen sig hænge vil.

Søndergade nys i Brand har væ't,
Sprøjterne ku' inte holde tæt,
Ordenscorpset stejled' straks der hen,
de nu immervæk er med paa den.
Tænk om vi en rigtig Ildløs faar,
hvordan tro De det med Slukning gaar.
Hele Byen brænder ned "fy" – "føj",
Vores Sprøjtevæsen er vist sløj.

Unser Kneipp er kendt af hver og en,
selv om ej han gaar med bare Ben.
Vandet mægtige Mirakler gør,
Jeg dog sikkert nok jer love tør,
bland lidt Cognac og lidt Rom deri,
da kan I det sikkert bedre li'e.
Byg kun "Pensionater" rundt omkring,
staar de tomme, det gør ingen Ting.

Vores Byraad sig suppleret har
med en Mand, som vist er meget rar.
Hvordan fanden tror De nu det gaar

med den Bane, vi vist aldrig faar.
Kantesten, Kloak og *Sygehus*
Vores Byraad vist gør helt konfus.
"Karnapperne" tal blot ej om det,
saa gaar de s'gu fra "Koncepterne".

Højst af alt jeg prise Kunsten maa.
I Teatret vil jeg gerne gaa
i den nye Sal, hvor er den flot,
der man sidde kan saa lunt og godt;
vise frem sin nye fine Dragt,
se paa Scenens Børn af al sin Magt;
Men af Stykket hør man ej et Ord,
"Skidt paa det", det gør *sgu inte Spor.*

Ved De at i Byen her man har
et Komplot, der spiller flot Hazard,
unge Levemænd naturligvis
spiller immer til forhøjet Pris;
slipper Mønten alt for tidlig op,
siger man sku derfor inte stop.
Glædelig den vindende man gi'er
et med Blyant skrevet "fint Papir".

"Godtkøbs – Udsalg" bydes Jer i Aar,
tror I, det er billigere end i Fjor.
Billigst bydes ud fra hver og en,
Tril som Skrædre ej i Rendesten.
Alle de Reclamen bruge maa,
kan man ej en rigtig Neger faa,
som kan gøre alle Folk tilpas,
sender man sku bare Bud til Mads.

Byens skønne Vej til Ros og Magt,
Aa og Søer er tilrette lagt.
Mange Skuder sejler der sin Tur,
"Hjejlen" dog vist inte meget dur,
Bunden blevet var saa tynd som saa,
tænk om vi en Sten var løbet paa,

Aktionærerne Profitten faar,
De er sgu ligeglad, hvordan det gaar.

Sig mig, gav De noget til det Slot,
vi med det saa skammelig blev "snot".
Byens Købmand alle nok saa fro
ofrede af blanke Kroner to.
Telefonen blevet er saa dyr,
Abonnenterne gør vældig Styr.
Prisen trykke; det er det, de vil.
Fagforeninger, de ska' nu til.

Møllen fristet har en Skæbne trist,
Vingerne den mistet helt tilsidst.
Heldigvis det fri Amerika
ikke ligger meget langt herfra.
Tvende unge Mænd Billetten ta'r,
Møllen alt igen en Møller har,
Møllergades Søl er slemt, min Ven.
Køb lange Støvler, siger "Bødkeren".

Actieforetagender vi har
mon de Renter gi'er "hva be har".
Bryggeriet brygger uden Is,
Lager Øl vi faar til billig Pris,
farlig Kost er Mælk og Hestekød,
særlig naar de Dyr er købt som død;
Pølserne de ædt har Landet rundt,
bare De nu ej af dem faar "undt".

Handelen med Jord er meget værd
Handelsmænd har ofte Kvinder kær.
Rejse bort med dem, det gaar dog ej
Ægtemanden tager fælt paa Vej.
Kære! Læg dog paa dit Hjerte Is
Du er vist en rigtig, gammel Gris
ømme Tanker for en andens "Viv",
det er noget for dit gamle Liv.

Vor Domæne her i Byen har
et for Staten stort Ansvar.
Haardt om Is forleden Kampen gik
Clausen si'r Kvadrat, men ej Kubik.
Her til denne Pæl, der maa De gaa
mere Is, maa De sku inte faa.
Man en Minister appellerer til
Svaret var: Tag Is, hvordan De vil.

20. Den Blindes Trøst

Melodi: O elskte Pige
Kan med en vis tillempning synges som "Den Sømand er saa lidet estimeret"

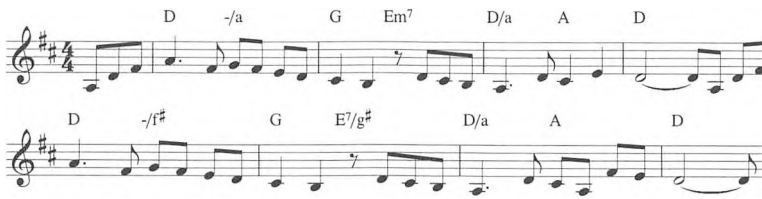

Naar Solens Straaler Alting smukt forgylder,
Saavel i Hytte som i Borg,
Hin Blindhed tidt med Alvor da opfylder
Hver lønlig Tanke i mit Bryst med Sorg.

At skue den er ei mig blinde Arme
Forundt, men Herrens Villie skee.
Jeg nyder derfor henrykt dog dens Varme,
Jeg veed den er, skjøndt jeg den ei kan see.

Ak nei! Jeg skuer ei guds skjønne Himmel,
Ei seer jeg Bøgens grønne Flor,
Jeg seer eiheller Fugles muntre Vrimmel;
Dog hører jeg dem synge smukt i Kor.

Ei seer jeg Blomsten, Floras Skjønne Gave;
Dog nyder jeg af Blomsterduft,
Saa tænker jeg paa Paradisets Have,
Mit sorgbeklemte Hjerte faaer da Luft.

Ei seer jeg Havets skjønne, stolte Bølge;
Dog hører jeg de Bølgers Slag.
Saa kommer Længslen, som jeg ei kan dølge,
Og Hjertet sukker: Gid det dog var Dag!

Ei seer jeg Nattens Stjernehær at blinke;
Dog skimter jeg en Stjerne blid
Dybt i mit Indre, Haabet, som mon vinke,
Som varsler hisset mig en Lysets Tid.

Ei seer jeg Sol, ei Stjernerne som tindre,
Ei Blomst, ei Bølge, Fugl og Skov;
Dog har jeg Lys og Rigdom i mit Indre;
Derfor som Fugl jeg synger Herrens Lov.

Ei kan i Ansigts Sved mit Brød jeg tjene,
Jeg vandre maa den mørke Vei.
Gud føder Fugl, han lader mig ei ene,
Han klæder markens Blomst, jeg frygter ei.

Hav Tak, o Gud! Som paa de mørke Veie
Har ledt mig ved din Stjerne blid,
Som varsler mig, jeg Kronen faaer i Eie,
Naar jeg har stridt den gode Strid.

Kommentarer

1. Klods-Møller i Nørre-Jydland

Stedet "Klods" eller "Klode Mølle" refererer til den på egnen udnyttede myremalm, der i miler smeltedes til jernkloder. Beliggenheden tæt på Engesvang var en af hærvejens vigtigste passager.

Jeppe Aakjær fortæller om selve sagen:

"Nu kommer Rosborg til at fortælle om en af Hedens vilde Mysterier, Mordet i Klode Mølle, som alle vi, der er opdraget i Hedens Nærved, har hørt om i vor Barndom.

Der sad en forgjældet Bonde paa Gaarden Højris ved Herning, hvem Rosborg, ifølge hans egen Beretning, hjalp paa Fode igjen ved 20/5 1737 at laane ham de Penge, for hvilke han kunde indløse sin Ejendom, der var stillet til offentlig Auktion. Manden hed Chr. Madsen; og hans Kone, der just var død, havde i sit første Ægteskab været gift med den Mand i Klode Mølle, som saa skammelig myrdedes 1705. Nu faar Rosborg Ordet:

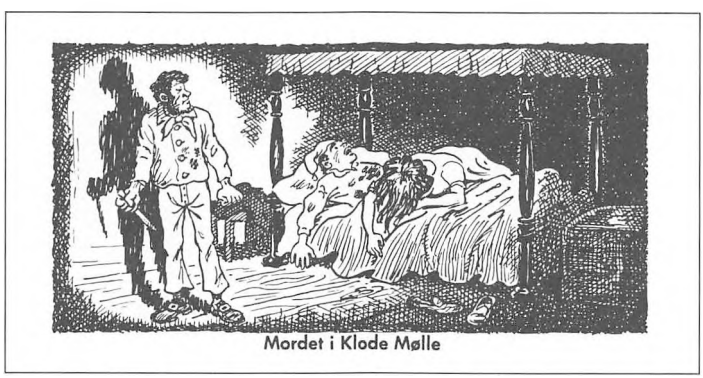

Tegning af mordet ved Klode Mølle – tegning af Henry Lauritzen gengivet efter G. Nørgaard Jepsen: Midtjyske Veje.

"Morderen rømte, Konen blev mistænkt for Mordets Medvider, højsalig Kongen (Fr. 4) befalede mig at eftersøge Morderen inden og uden Land; da jeg fandt ham med stor Besværing i Tyskland og bragte ham til Steile i Jylland, som Kongen lovede at aflegge mig for min store Omkostning og Møje, med Brød."

Da den uhyggelige Sag endnu bliver ved at beskjæftige Sindene og flere Gange er blevet behandlet i Litteraturen men altid med afgjort Ringeagt for de faktiske Forhold, skal jeg her efter den eneste virkelige samtidige Kilde, nemlig Lysgaard Herreds Justitsprotokol for 1704 – 10 meddele de faa nøgterne Kjendsgerninger.

Det hedder da her, at paa Tinget fremstod 26. Maj 1706 Ridefogden Hans Hansen Rosborg fra Randrupgaard (Vinkel Sogn) for paa Enke Anne Andersdatters Vegne at paatale Drabet af hendes afdøde Husbond Niels Jørgensen, Møller i Klodmølle. Der gives nu et kort Referat af det, der skete for ca. 1 Aar siden. Tirsdag 18. Maj 1705 – et par Timer før Aften – kom en Skibsmand (Matros) Niels Petersen til Møllen iført en hvid Trøje med hvide Benknapper og en Pisk i Haanden med Fløjte i Enden. Han vilde til Flensborg, sa' han, og bad om at blive Natten over, hvad han fik Lov til, saa meget mere som han klagede over ømme Fødder, og haabede, der

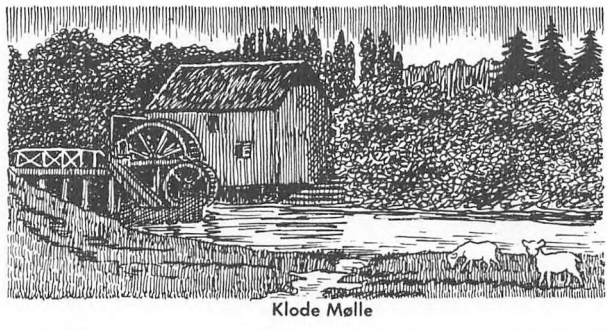

Klode Mølle – tegning af Henry Lauritzen gengivet efter G. Nørgaard Jepsen: Midtjyske Veje.

skulde komme en Vogn, der kunde ta' ham med ad Holsten. Kort efter kjørte Møllekarlen, Esper Sørensen, med nogle Folk til Hvam Kro; men da han næste Dags Eftermiddag Kl. 3 vendte tilbage, var det forfærdelige allerede sket. Ud paa Natten, da alle laa i deres søde Søvn, rejste den fremmede sig, og med en lang, spids Kniv sneg han sig ind i Møllerens Sovekammer formodentlig for at plyndre.; han kastede sig straks over Manden, hvem han bibragte mange svære Saar; dernæst kom Turen til Konen, hvis Dyne og Lagen han gennemhullede med Knivstød, der gik dybt ind i hendes Legeme. Manden havde rejst sig op for at redde Konen, men sank snart sammen i sit Blod. Pigen, Margrethe Madsdatter, kom løbende ved deres Skrigen; en ung Karl, Niels Nielsen, laa i Stalden uden at mærke noget. Ved Synet af den tililende Margrethe løb Morderen sin Vej, efterladende sin Pisk. Møllerkonen, Anna Andersdatter, kom sig om end langsomt, af sine Saar; men Mølleren, Niels Jørgensen, havde faaet for meget. Fire mægtige Saar ved Hjærtet, deraf "to store Knivslag under hans venstre Patte." Niels blev ved det. Morderen undveg, der udlovedes "en raisonabel Foræring" for hans Paagribelse. Hans Signalement gives saaledes: Brunagtigt Haar, pukkelnæset, maadelig Statur. Man sætter efter ham med Heste og Vogn; fik Spur paa ham en Mil norden Foldingbro; man kom kjørende til Tønder den 26. Maj; her tabtes Sporet, og de følgende vendte tilbage med uforrettet Sag; nu er det formodentlig, at Hans Rosborg tar Affære, maaske paa sit Herskab de Trollers Vegne.

En skjøn Dag hedder det da om Morderen Niels Pedersen, at han "i Huusomer (Husum) er blefuen ertapet". Han vedgaar strax Gjærningen og dømmes til Stejlen ved Landevejen nordenfor Møllen, efter Tidens Skik med Morderskniven drevet ind i Tværpinden over sit Hoved. Skarpretterens Taxt specificeres omsorgsfuldt. Men hvorledes der i dette kunde blive Plads til nogen Mistanke mod den stakkels Møller-Enke, ser jeg ikke, heller ikke Tingbogen nævner noget saadant; det er da formodentlig kun et Paafund af den gamle Flegremund Hans Rosborg..."

Nogle år senere tilføjer Aakjær følgende:

"I Mellemtiden er jeg kommen i Besiddelse af "en Vise" om denne Bloddaad. Den er fundet i Sevel. Slige Viser lægges gementlig selve Forbryderen i Munden; men Visen er øjensynlig langt yngre end Mordet. Sproget tyder paa, at den maa stamme fra Tiden omkring 1770-80. Den kender ingen af de Agerendes Navne; og Datum og Aarstal er gale. Der gik et Aar mellem Mordet og Morderens Paagribelse. Pigen Margrethe Madsdatters Indtrædelse, der bragte Morderen til at flygte, har Visen intet Kendskab til. De bedste Vers er 17., 18. og 22."

Og det er selvsamme vise, der iflg. Mylius-Erichsen har været at finde i talrige afskrifter "hos gamle Folk der paa Egnen og har i omtrent et par Aarhundreder tidt og ofte været sunget i Bindestuer saavelsom af Mødre ved Vuggen."

Litteratur:

J. Aakjær: Af min Hjemstavns Saga (Kbh. 1919) s. 97-99
J. Aakjær: Gammel brug og gammel brøde (Kbh. 1931) s. 120-24
G. Nørgaard Jepsen: Midtjyske veje (Silkeborg 1972) s. 13
C. A. Thyregod: Misgerningen i møllen (gengivet efter "Mosgroede Minder. Skildringer efter Tingbøger og Dagbøger", genoptrykt Engesvang 1985, s. 90-102)
L. Mylius-Erichsen: Den jydske Hede før og nu (genoptrykt Kbh. 1993) s. 157-64

2. Kong Christian den Ottendes Fødselsdag den 18de September 1840

Anerkendte danske digtere som leverandør til skillings – og lejlighedsviser var ikke et særtilfælde. Vi har en del eksempler herpå – således også Grundtvigs hyldest til kongen i anledning af dennes fødselsdag. Denne vise blev sunget i Danske Samfund, hvorefter den siden blev udbredt i hele Danmark.

Hos Grundtvig omtales aktuelt Himmelbjergmøderne – populære, folkelige begivenheder foranlediget af Steen Steensen Blicher. Ligeledes striden mellem Blicher ("Hr. Holger Danske") og Himmelbjergets ejer, Peder Nielsen, der blev vred over ikke at være blevet spurgt om tilladelse til at afholde møderne.

Først efter kongelig indgriben løses tvisten ved at leje Himmelbjerget, således møderne kunne afholdes frit, og enhver i øvrigt færdes der.

I tidens sprog hedder det bl.a.:

"Efter Hans Majestæt Kongens allerhøiste Ønske erklærer jeg, Peder Nielsen, allerunderdanigst at have overdraget, ligesom jeg herved iligemaade overdrager til det Offentlige, Brugs- og Frugtretten af det mig tilhørende paa min Gaard beliggende Himmelbjerg, saaledes at hverken jeg eller nogen af mine Efterkommere i Gaarden skal kunne gjøre Fordring paa bemeldte Brugs- og Frugtret."

Både Grundtvig og andre danske digtere som leverandør til skillings- og lejlighedsviser var, som allerede nævnt, ikke et særtilfælde.

Vi har en del eksempler herpå – også en anden "Himmelbjeg-vise" af Grundtvig med bl.a. flg. vers:

Himmelbjerg i Danevangen!
Over **Øm** og **Ry**
Løft dig kæk med Folkesangen!
Stik med den i Sky!

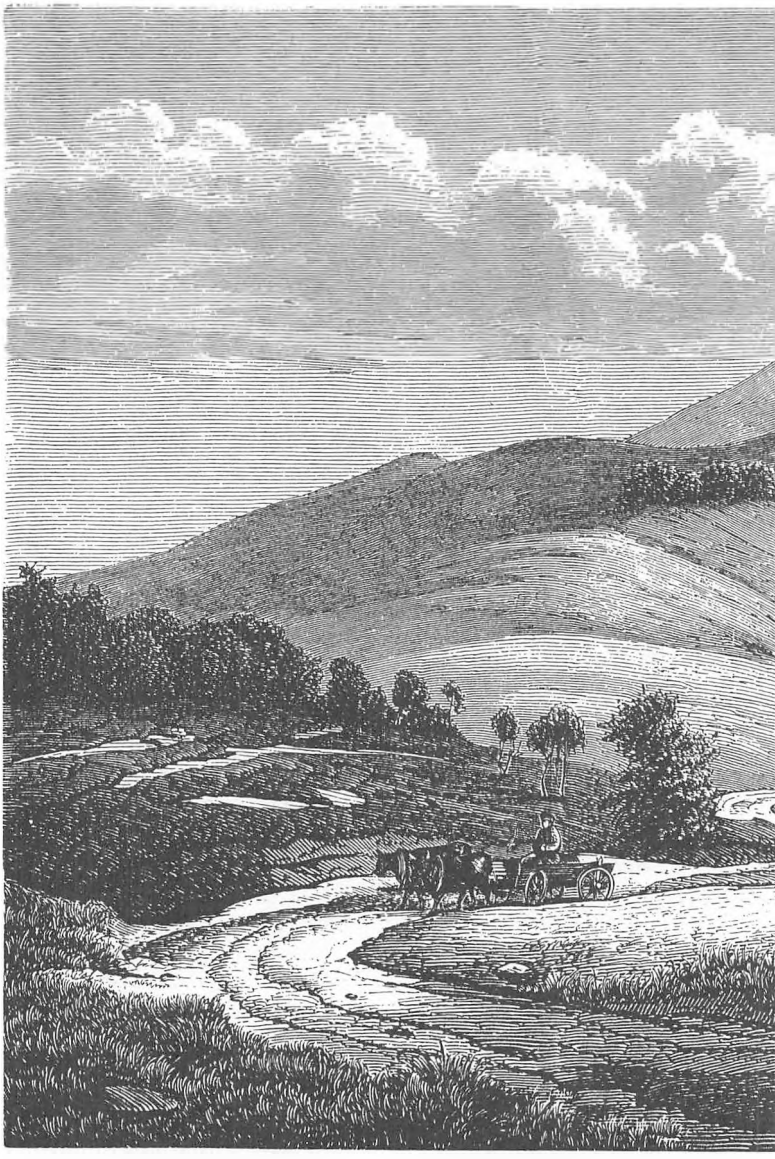

Himmelbjerget gengivet efter træsnit 1869, 6 år før tårnet blev bygget.

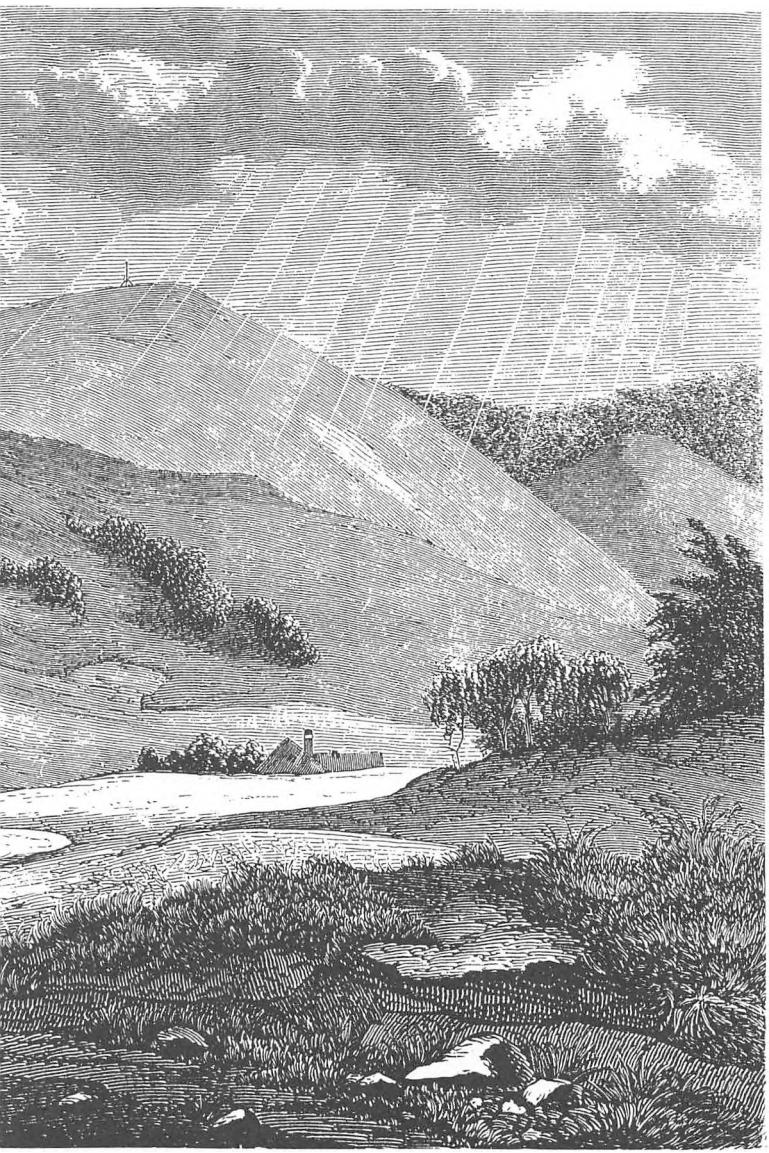

Du har og en hellig Kilde,
Fundet seent, og ei forsilde!
Sove-Syge, Tanke-Lede
Godt den kan helbrede.

Seent du fundet blev paa Heden,
Tidlig dog har drømt
Om dig hele Nørreleden,
Gjort dit Navn berømt;
Rosen i de gamle Skrifter
Raabet ud til nye Bedrifter,
Kappes skal om dig at prise
Mangen Kæmpevise.

Dannerkongen det med Ære
Har for Dagen lagt
Ham det lyster nu at være
Himmelbjergets Vagt;
Navne skifte, Tider vendes,
Ligegodt, naar kun det kiendes
Som paa Klang, paa Fyr og Flamme,
Aanden er den samme!

Lad til Drømmen nu kun Daaden
Svare, som den kan!
Da sig selv opløser Gaaden
Glat i Daneland.
Lad det rygtes, lad det brage:
Holger Danske kom tilbage,
Med ham blinker Gudhjems-Værget
Klart fra **Himmelbjerget!**

Litteratur:
R. Bording: Himmelbjerget (Kolding 1930) s. 7-9
S. O. Mortensen: Himmelbjerg Bogen. Træk af Himmelbjergets og Himmelbjergfesternes historie (Silkeborg 1938) s. 23-34
G. Nørgaard Jepsen: Himmelbjerget (Midtjyllands Avis 1977) s. 6-11, 19 og 27
G. Nørgaard Jepsen: Blicher og Midtjylland (Midtjyllands Avis 1981) s. 14-15

3. Sagnet om Silkeborg Slot

Silkeborg bys grundlæggelse i 1846 affødte en del omtale i datidens medier, således også en skillingsvise, der priser Silkeborg og lykønsker den nye købstads borgere.

Litteratur:

E. Egeberg: Silkeborg Slot 1-3 (Kbh. 1923-24)
O. Bisgaard: Fra Silkeborgs Nybyggertid (Silkeborg 1935)
J. Benderfeldt: Silkeborgs befolkning 1845-60 (Speciale 1976. Kbh's Universitet)
Silkeborg 1846-1996. Historie Natur Kultur, red. Troels Andersen m.fl. (Silkeborg 1995) s. 9-26

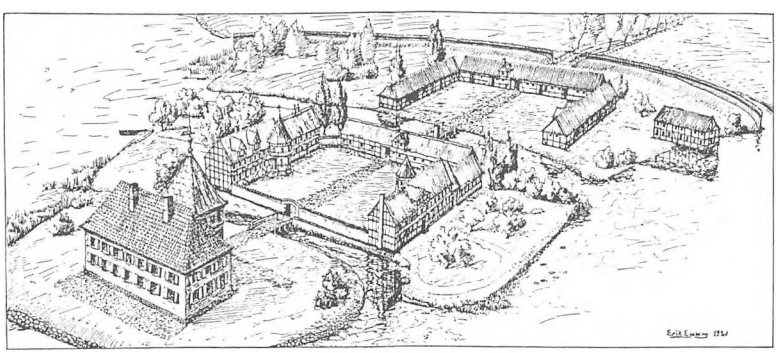

Såvel i dag som ved skillingsvisens udgivelse 1847 er der kun en slotsruin tilbage, men som tegnet af Egeberg kunne slottet have set ud i sine velmagtsdage.

4. Sang i Anledning af Hs. Maj. Kongens og høie Gemalindes Nærværelse i Silkeborg

Der var en vis bevågenhed omkring Silkeborgs opståen og barndom – som følge af dette og også i kraft af det nære venskab mellem Fr. 7. og Michael Drewsen blev det til flere kongebesøg. Meget naturligt var der stor virak omkring de royale besøg, i Silkeborg, som alle andre steder.

Et kongebesøg uden poetiske udgydelser fandt næppe sted, og salget af lejligheds- og skillingsviser blomstrede.

I erindringer fra Kobber-Jens i Rohde får vi et udmærket indblik i virakken og viseforretningen m.v. i forbindelse med det første kongebesøg i Silkeborg 1852:

"Saa kom Sommeren 1852, da vor kjære Konge, Frederik den Syvende, med Gemalinde gjorde en Rejse omkring i Jylland.

"Nu er Tiden, og den maa passes", tænkte jeg, og saa forfattede jeg en Velkomstsang og fik skrevet en Ansøgning om den Bevilling, som jeg hidtil havde manglet. Jeg rejste baade Dag og Nat og var altid foran Kongen; hvor han kom, var det stadig den samme Vise, der blev sunget, den samme mand, der spillede Melodien, og paa hvert Sted blev der ham overrakt et Exemplar af Visen. Nu var det om at gjøre at faa Kongen i Tale; men Lykken var mig god. Mellem Viborg og Skive er der et Sted, som hedder *Jordbromølle*, her skulde der skiftes Heste, og her var Lejligheden, som burde benyttes. Jeg samtalede i Forvejen med Bønderne og fik dem til at ordne sig efter min Anvisning, og saa snart Kongen kom og der blev gjort holdt, istemmede Folkemængden min Velkomstsang, medens jeg selv med Hatten, Violinen og nogle Viser i venstre Haand og Ansøgningen i højre Haand nærmede mig Vognen, som Kongen sad i. Jeg var ikke ræd eller undselig, men gik frit, fordi jeg vidste, at Majestæten havde et aabent Øre for Smaafolks Bønner.

Kongen tog først Ordet og sagde: "Har Du forfattet den

Træsnit af Frederik 7. gengivet i 1863 ved hans død.

Vise?" – "Ja, allernaadigste Majestæt, og jeg har taget mig den Frihed at lade Folk synge den", svarede jeg. Her gjorde Kongen en Bevægelse, hvoraf jeg skjønnede, at han vilde give mig noget; derfor skyndte jeg mig at sige: "Jeg begjærer kun min Frihed, allernaadigste Majestæt!" – "Den har Du jo, min Søn?" – "Nej, allernaadigste Konge! I enhver Kjøbstad bliver jeg af Politiet bortvist til afsides Steder, hvor jeg ikke kan sælge mine Viser." – "Da skulde jeg vel ikke tro, at noget Politi vil standse en fattig Mand i hans Næringsvej?" – "Jo, Deres Majestæt, det vil ske i Morgen i Viborg." Idet jeg sagde dette, begyndte jeg at holde Ansøgningen lidt bedre frem. Adjudanten sagde: "Jeg veed ikke, om Hs. Majestæt modtager Dokumenter paa Landevejen?" Jeg svarede, at jeg helst selv vilde overrække ham min Ansøgning. I det samme udrakte Kongen sin Haand og modtog den. Han løb den hurtig igjennem og sagde derpaa: "Om tre Uger kan Du henvende Dig til din Amtmand." – "Mange Tak, allernaadigste Konge! Tillader Deres Majestæt, at jeg sælger mine Viser paa Viborg Torv i Morgen?" – "Ja!" – "Mange Tak, allernaadigste Konge!"

Nu var Sejren vunden! Kongen vilde ligge over i Viborg næste Dag. Samme Dag begyndte just det store Snapsting Marked. Jeg havde kun to Mil til Viborg og kunde magelig naa at være der i rette Tid. Der var et stort Kunstberiderselskab, ved Siden af dette tog jeg Plads.

Og begyndte paa min Sang: "Nu er Kongen kommen". Strax havde jeg en Politibetjent paa Nakken, og han sagde: "Her maa Du ikke staa med dine Sange, Du maa flytte ud til Rideværket." – "Ja, men det er Kongens Velkomstsang!" – "Nu gaar Du, som jeg siger." – "Det er Kongens Velkomstsang!" Manden blev vred og sagde barsk: "Nu gaar Du!" Men jeg lod mig ikke forknytte; jeg svarede: "Den Mand, der kom her til Byen i Aftes, gav mig Lov til at sælge mine Sange paa Torvet. Skal vi spadsere hen til ham? De ved vel, hvor han bor? Ellers ved jeg." Han strøg sig om Munden og gik sin Vej. Den Dag fik jeg udsolgt. Tre Uger efter gik jeg til Amtmanden, og ganske rigtigt! Jeg fik min Bevilling, som lød paa, at jeg maatte sælge mine Viser paa alle Jyllands Markeder og ledsage Salget med Violin og Sang. Den, der

nu var høj paa det, det var mig, især da Bevillingen var mig skjænket af Kongen. Nu behøvede jeg ikke at være bange for Politiet. Jeg havde faaet Pisken at kjøre med, og jeg brugte den; thi jeg rejste fra det ene Marked til det andet, og overalt hvor jeg kom, lod jeg Politimesteren se min Bevilling, inden jeg begyndte Salget."

"Sang i Anledning af Hs. Maj. Kongens og høie Gemalindes Nærværelse i Silkeborg Trykt i Aarhuus Stiftsbogtrykkeri" stammer ligeledes fra 1852-besøget, hvor der mindst blev skrevet yderligere 3 sange i samme anledning.

I forbindelse med kongebesøgene 1857 og 1861 har vi ligeledes bevaret sange, der hylder den danske drot.

Litteratur:

Dukkespiller Jens Andersen Rorup Høwenhof, almindelig kjendt under Navnet ***Kobber-Jens*** *i Rohde. En Autobiografi (Aarhus 1879 – genoptrykt Dansk Folkemindesamlings Erindringsserie, bind 2, Kbh. 1973) s. 6-7*

S. O. Mortensen: Himmelbjerg Bogen. Træk af Himmelbjergets og Himmelbjergfesternes historie (Silkeborg 1938) s. 9-10

G. Nørgaard Jepsen: Folkeliv i Midtjylland (Silkeborg 1978) s. 33

5. Den 21. Januar 1856

Jens Christian Hostrup (1818-92) var i sin samtid og den dag i dag kendt som forfatter – først og fremmest for sine komedier, heriblandt "Gjenboerne".

Hostrup blev ordineret som præst ved det nyoprettede pastorat Silkeborg-Linaa 1856 og virkede her til 1863, da han blev forflyttet til et tilsvarende job på Sjælland.

Udover sangen "Den 21. januar 1856" (trykt hos S. Trier) kendes bl.a. under forfatterpseudonymet "E." i samme anledning:

Til Regensianeren J. C. Hostrup

I Skuden deroppe med kongeligt Navn
Der bor saa forvoven en Slægt,
Der hejser sit Sejl og vender sin Stavn
Mod Haabets Amerika kjækt.
Men Flokken, som pløjer de skummende Vande,
Ser dristigt i Tykningen frem
Og deler alt forud de frugtbare Lande,
Den kaarede sig til et Hjem.
Men Maalet, hvorefter de styre flot:
Vidundernes Kyster med Længslens Slot,
Tro mig!
Det kjender af Sagnet de godt.

Thi Manden vi prise i festlige Lag,
Har staaet som Fører i Stavn,
Og varslet om Sejr for den gode Sag
Og sunget om ukendte Havn;
Men hvad han har set med sit opladte Øje,
Det toner igjennem hans Sang,
Og larme end stundom Bølgerne høje,
Ret aldrig forstummer dens Klang.
Ja, om endda for længst han fra Borde gik,
Hans Sange i Arv de Yngre fik:

Træsnit af Hostrup 1865

Fremad
Det gaar efter hans Bestik.

Naar synkende Solen en Sommerdag
Forgylder den Mastetop,
Og "malerisk flokke sig" under dens Flag
Matrosernes lystige Trop:
– Da lyt, Jens Kristrup! Fra Silkeborgs Skove
Til Gnyet i Aftenens Stund,
Naar "Øsen skiller den skummende Vove",
Og "Perlerne" ses paa dens Bund!
Da klinger som nu et Hurra for Den,
Hvis vækkende Toner skal ej dø hen!
Skaal for
Regensens Sanger og Ven!

Litteratur:

C. Hostrup: Senere livserindringer (Kbh. 1893) s. 1-104
E. Fibiger: Fra Provinsen. Erindringer fra Aarhus og Silkeborg (1852-68) (Kbh. 1939) s. 29-114
O. Bisgaard: Af Silkeborg Handelsplads' Historie (Silkeborg 1942) s. 76-78

6. Sang ved Nybyggerforeningens Gravøl, den 13. April 1859

Silkeborg anno 1860 var en by med små 2.000 indbyggere, og der blev gennem årene oprettet en del nybyggerforeninger.

Formålet med disse var af ren social karakter, dvs. at arrangere selskabelige sammenkomster for adspredelsens og fornøjelsens skyld.

Vi har en sang i forbindelse med en fest i den pågældende forening:

Avertissementer.

I „Nybyggerforeningen"

vedtoges ved Generalforsamling Søndagen den 13de ds., at Selskabet med indeværende Saisons Udløb opløses. Som Følge heraf bliver Søndagen den 20de ds. afholdt Generalforsamling i Selskabets sædvanlige Locale i Hotel „Silkeborg", hvorved tages Beslutning angaaende hvorledes der bliver at forholde med Selskabets Midler etc. De Medlemmer, som restere med Contingent, anmodes om inden samme Dag at indbetale samme, da de ellers tabe deres Ret til at være tilstede ved Selskabets Gravøl.

Silkeborg, den 14de Marts 1859.

Directionen.

Meddelelse i Silkeborg Avis d. 18/3 1859.

Sang ved Nybyggerforeningens udsatte, men dog afholdte Maskerade Søndagen den 27de Febr. 1859

Naar Borgeren med Slæb og Slid
Og alskens slemme Plager
Henslider suurt den dyre Tid,
Det hjælper ei han klager;
:,: Nei Skatterne betales skal
Med klingende Contanter,
Og mangler blot et lille Tal,
Strax Fogden ham udpanter. :,:

Han vrages i det store Lag –
De Mænd, han selv maa lønne,
Tidt kaste paa den Borger Vrag,
De ei hans Værd paaskjønne.
:,: De mene, det en Naade er,
Naar han faaer Lov at komme
Og øde sine Skillinger
Blandt dem i dyre Domme. :,:

Men Borgeren er ingen Nar
– Skjøndt Somme der kan findes –
Han svedent til sin Lue ta'er,
Og deres hovmod mindes:
:,: Nei Godtfolk, vi nok kjende Jer,
I kun Jer selv vil more,
Vi vil ei plukke Kirsebær,
Som Narre, med "de Store". :,:

Det skal nu engang være saa,
At Nogen gjør sig vigtig,
Og Andre være skal "de Smaae" –
Den Ting – den er jo rigtig.
:,: Dog Borgeren er ei forknyt,
Trods Tidens mange Plager,
Han siger til det Hele: Pyt!
Naar han et Sold sig tager. :,:

Og da vi nu iaften her
Pænt holde Maskerade,
Saa lad os ogsaa hver især
Smukt være fro og glade.
:,: Lad hele Verden være gal,
De Smaae hist blandt de Store;
Men Ingen os forbyde skal
I Tugt os her at more! :,:

Opløsningen af den pågældende nybyggerforening blev bekendtgjort i kraft af dels "Sang ved Nybyggerforeningens Gravøl" dels avertissementer i Silkeborg Avis. D. 18. marts 1859 læses f. eks.:

"I "Nybyggerforeningen" vedtoges ved Generalforsamling Søndagen den 13de ds., at Selskabet med indeværende Saisons Udløb opløses. Som Følge heraf bliver Søndagen den 20de ds. afholdt Generalforsamling i Selskabets sædvanlige Locale i Hotel "Silkeborg", hvorved tages Beslutning angaaende hvorledes der bliver at afholde med Selskabets Midler etc. De Medlemmer, som restere med Contingent, anmodes om inden samme Dag at indbetale samme, da de ellers tabe deres Ret til at være tilstede ved Selskabets Gravøl.

Silkeborg, den 14de Marts 1859.
Directionen."

Litteratur:

Silkeborg Avis 10. og 18/3 1859
M. Melchiorsen: Silkeborg, en planlagt by og dens nybyggerbefolkning: 1844-60 (Opgave 1984, Aarhus Universitet) s. 51
J. Horskjær: Silkeborg 1845-1982 – en by i billeder (Silkeborg 1982) s. 193
P. Tullberg: Formålet med klubben var – blot til lyst (Midtjyllands Avis 18/11 1999)

7. En ny Vise angaaende en sørgelig Kjærlighed

På skillingstrykket læses "Med kgl. allernaadigste Tilladelse befordret til Trykken af Jens Andersen i Rohde, Trykt i Aarhuus Stiftsbogtrykkeri".

Der er tale om den tidligere omtalte Kobber-Jens, der fødtes 1804.

Han var snart kludesamler i Århus, snart visedigter og taskenspiller. Interessen for viserne fik han via et marked, og "da saa Aaret 1848 kom og Krigen brød ud, fik jeg især travlt med at digte og sælge; thi den Gang var der Liv i Folk, og alle vilde have Viser og alle vilde synge. Jeg lejede en Mand, som jeg gav 1 Rld. om Dagen og fri Fortæring. Han sang og jeg spillede, vi solgte Viser og det gik rask. Indtægten var ogsaa god. Paa et Aarhusmarked f.eks. solgte jeg for 50 Rld., og de 3/4 deraf var ren Fortjeneste..."

"Politiet var ogsaa tidt efter mig for at drive mig fra Markederne, da jeg ingen Bevilling havde..."

Som tidligere nævnt lykkedes det Jens at få bevilling af selveste kongen til at sælge viser fra 1852. "Men da der var gaaet nogle Aar, blev det stedse daarligere og daarligere med Visesalget, fordi der udkom saa mange Sangbøger, de solgtes saa overordentlig billig, at de fortrængte mine Viser. I 1864, da vi atter havde Krig, lod jeg trykke en del Viser, som jeg rejste om med, men da var Handel forsagt, der var intet Liv i Folket, og Ingen vilde kjøbe..."

Så stopper Jens med salg og digtning fremover, med ganske få undtagelser.

Litteratur:

Dukkespiller Jens Andersen Rorup Høwenhof, almindelig kjendt under Navnet ***Kobber-Jens*** *i Rohde. En Autobiografi. (Aarhus 1879 – genoptrykt i Dansk Folkemindesamlings Erindringsserie, bind 2, Kbh. 1973)*

En ganske ny Vise

om

to ulykkelige Elskende,

hvis Kjærlighed siden ved Guds Bistand fik et lykkeligt Udfald.

Med kgl. allern. Tilladelse skreven og til Trykken befordret

af

Husmand **Jens Andersen Robbe.**

Aarhuus.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

1859.

Endnu en vise fra Kobber-Jens, skåret over samme læst som "En ny Vise angaaende en sørgelig Kjærlighed".

8. Vise om den tappre jydske Underofficeer, Nellemann

Krigen med preusserne 1864 affødte en mængde skillingsviser – i øvrigt i lighed med 3-årskrigen 1848-50.

Det blev bl.a. et stort visesalgsår for Julius Strandberg, der var slået ind på denne metier i 1861 og frem til sin død 1903 blev altdominerende som producent og udgiver af nyheder, beretninger om kærlighed m.v. i viseform.

Strandberg skrev således også under pseudonymet "P.H" (Peter Hansen) en af de mange 1864-viser, "Nr. 56. Vise om den tappre jydske Underofficeer, Nellemann af 22de Regiment, som ved Stormen paa Skandsen Nr. 2 ilede to Gange op alene og nedkastede den preussiske Ørn, indtil han dødelig truffen sank om".

På typisk facon slutter skillingstrykket af med en forklarende "Beretning" hentet fra en af landets store aviser, "Fædrelandet".

Visen beretter om en episode ved Dybbøl, hvor Rasmus Schmidt Nellemann på heltemodig vis dræbes. Den 34-årige Nellemann var søn af ejeren på Allingskovgård v. Silkeborg og havde været forvalter sammesteds og på Frijsenborg.

Litteratur:

Dansk Biografisk Leksikon: Nellemann, Rasmus Schmidt (udg. Kbh., 1939)

L. Wad: Af familien Nellemanns annaler ("Østjysk Hjemstavn" 1950 s. 133-42)

J. P. Trap: Danmark, bind 7 (5. udg., Kbh. 1963) s. 462

J. Nielsen: 1864. Da Europa gik af lave (Odense 1987) s. 253

I. Piø: Visemageren. 1800-tallets skillingsvisekonge Julius Strandberg (Kbh. 1994) s. 26-34

Samtidig gengivelse af Nellemann.

9. Festen i Lunden ved Silkeborg i Aaret 1869

Meget tidligt i byens historie blev Lunden silkeborgensernes foretrukne udflugtssted.

D. 2. august 1869 beretter Silkeborg Avis således flg. om en fest i Lunden, der kan være anledningen til visen, der er trykt i Silkeborg Bogtrykkeri:

" – Enhver, der har seet Byen i det sidste Par Dage, vil sikkert have lagt Mærke til den betydelige Travlhed, der har hersket i den, og seet adskillige Forberedelser, der tydede paa noget Overordentligt, noget storartet; og ganske vist, der forestod ogsaa igaar noget Overordentligt, noget ualmindeligt her i Byen, nemlig en Fest i Anledning af Kronprinds Frederiks Formæling, hvilken Fest tillige havde den priisværdige Bihensigt at forøge Fondet til Opførelse af en Kirke paa Silkeborg. Det er jo altid rart, naar man kan forene det Nyttige med det Behagelige, og det glæder os derfor at kunne meddele i en videre kreds, at begge Dele opnaaedes fuldstændigt, idet Festen – uagtet Regnen af og til søgte at gribe forstyrrende ind – var særdeles vellykket og Indtægten over Forventning god.

Men der var ogsaa gjort betydelige Anstrængelser fra Festkomiteens Side. Damerne havde i flere Dage bagt Kager osv. samt synet Gevinster til Tombolaen, Herrerne havde besørget de "løbende Forretninger", bygget Telte, arrangeret Optog og dekoreret Festpladsen, der for øvrigt tog sig særdeles godt ud – om Dagen, thi om Aftenen, da Regnen og Mørket tiltog i samme Forhold som Lysenes Styrke og Mængde aftog, forhindredes man tildeels i at nyde det smukke Arrangement. Der var Overflødighed af Spise- og Drikkevarer saavelsom af Kunstpræstationer, og det er en Selvfølge, at der ogsaa var en Plads, hvor de Unge kunde svinge sig rundt med dem, i hvis Øine de skue "en heel Verden".

Kl. 4 samledes man paa Torvet, hvorfra man med Musik og Flag i Spidsen marcherede til Festpladsen i Lunden, hvor Jægermester *Klyver* paa Festkomiteens Vegne bød de Forsamlede "Velkommen". Efter at nedenstaaende smukke Sang

af *T. S.* var bleven afsungen, holdt Hr. Kammerjunker *Drechsel* Festtalen, i hvilken han udtalte den Glæde, enhver Dansk, Svensk og Norsk i disse Dage føler over den danske Kronprindses Formæling med den svensk-norske Kronprinsesse, og sluttede med et nifoldigt Leve for Kongen og de Nyformælede. Efterat endnu en Sang var bleven afsungen, udbragte Hr. Fabrikeier *M. Drewsen* i et smukt og bevæget Foredrag et Leve for Danmark, hvorefter Forsamlingen udbragte et Leve for Hr. Drewsen.

Man spredte sig derpaa omkring paa festpladsen eller hengav sig til de forskjellige Forlystelser, blandt hvilke især et Tyrolerselskab, et Akrobatselskab, et Marionet-Theater og en lille Dandserinde gjorde fortjent Lykke. Senere afbrændtes et af den alderstegne General *Wedelfeldt* forfærdiget og skjænket smukt Fyrværkeri, der dog havde lidt endeel af Regnen og af Frygt for yderligere Beskadigelse maatte afbrændes forinden det endnu var mørk Aften. Til Slutning besteg en Landboer Talerstolen og udbragte et Leve for Silkeborg Byes Indvaanere, hvilket Leve Kammerjunker Drechsel besvarede med en Tak til Landboerne og et Leve for

Lunden gengivet i Ude og Hjemme 1879.

dem, der havde arrangeret eller ydet Bidrag til Festen eller paa anden Maade forherliget den ved deres Nærværelse. Først lidt over Midnat slukkedes Lysene, hvorefter "Alt blev tyst og stille i Lunden".

Den ovenfor omtalte Sang lød saaledes:

Velkommen hid, hvor Lundens høie Kroner
Sig hvælver over vor Skærsommer-Fest;
Velkommen hid, hvor Leg og Sangens Toner
Indbyde hver, som være vil vor Gjæst!
Velkommen hid, I Alle, som til Gammen
Er stævned hid til Fest i Bøgelund;
Velkommen hid: Velkommen Alle sammen!
Velkommen hid, til Fest i denne Stund!

Til Birgers Stad, hvor Kongeslottets Fløie
Sig speile i Mælarens blanke Vand,
Hvor fordum Gylfe Gefion gav at pløie
Den Jord, som nu er Sjællands dyre Land:
Did vandre Tanken hid fra Lundens Skygger,
Og tifold Glæde fylde da vort Bryst:
Den Fryd, som nu i Nordens Slotte bygger,
Den fylder Nordens Folk med tifold Lyst.

Fra Norges Pynt, hvor Polens Hav beskyller
Den nøgne Fod af Nordkaps frosne Knold,
Didhen, hvor Thyras brustne Led beskylder
Vor Nabo for en uskyldt Svig og Vold:
Der Tanken stunder mod Mælarens Strande,
Hvor Nordens Hjerter Tro hverandre gav,
Hvor gammelt Fjendskab mellem Nordens Lande
Blev sænket ned i Glemsels dybe Hav.

Nu Kongesnekken glider over Sundet
Med Nordens Fremtidspant og Haab ombord;
Dermed er Brødres Kamp og Strid forsvundet,
Og Nordens Fremtid end kan vorde stor.
Gid snart det er, at alle Nordens Strande,
Som skilles end ved Øresund og Belt,

Maa samles alle, Nordens skilte Lande,
Til udeelt, mægtigt, enigt, kraftigt Heelt!

Litteratur:
Silkeborg Avis 2/8 1869
J. Horskjær: Silkeborg 1845-1982 (Silkeborg 1982) s. 164-67

10. Barnemorderskens Sang i Fængslet

Jeppe Aakjær giver en glimrende introduktion til "Barnemorderskens Sang i Fængslet, saaledes som hun selv har digtet den i de lange og tunge Timer, som hun tilbragte i Fængslet". Han skriver:

"Men en Sang var der, som omtrent laa i ethvert Pigekammer; den handlede om Barnemordersken Kristine Laursen, der udgir sig for selv at have skrevet Sangen, mens hun sad i Fængslet og ventede sin Dom. Sangens simple og letforstaaelige Livsvisdom har talt sit Tungsindssprog til Tusinde af medynksomme Søstre. Den begynder:

Der gives i Verden Bekymring og Møje
Og mange uventede Sorger saa stor.
Se, Ungdommens Glæder er fra mig bortfløjet,
Nu lever jeg fængslet som Fuglen i Bur.
Hør nu, mine Venner, betragt mine Ord,
Som her i mit Fængsel fra Læberne fo'r.

Hun skildrer nu sit forspildte Liv fra hendes Vugge, der stod i Bording, til hun paa Sjælland blev forført af sin Husbond og af ham forledt til den Forbrydelse, der bragte hende i Fængsel:

Jeg Stjærnerne skuer om Natten, som tindrer
Højt over mit Hjem paa den vestlige Kyst.
Naar Hjertet sig gruer, mig blegeste Kinder
Bestryges af Taarer, som væder mit Bryst.
Og naar jeg henslumrer i Søvnen saa sød,
Jeg drømmer og vaagner i Angst og Nød.

– Slet ikke noget ueffent Udtryk for en ulykkelig Kvindes hjælpeløse Fortvivlelse.

Alle disse Viser og mange hundrede endnu blev sunget her paa Skive Marked og spredt rundt om i Hjemmene, hvor de maaske endnu kan findes som sammenkrympede Blade paa en fjern Hylde, indtil Støvekosten en Dag rammer dem og hvirvler dem paa Møddingen sammen med det Støv, der

Vise om

Barnemordet

i Eſkemoſe ved Skanderbora,

hvor et 3 Maaneders velſkabt Pigebarn fandtes henlagt.

Hvem er den tilſlørede Dame?

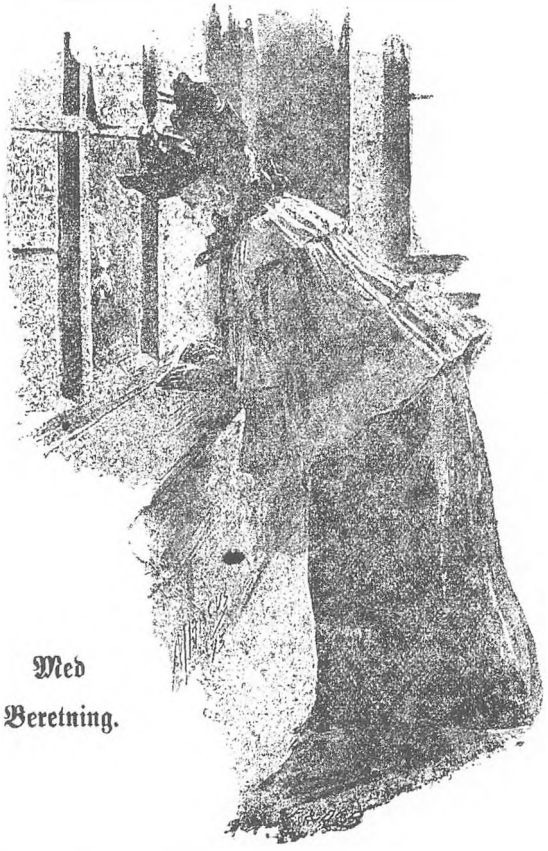

Med

Beretning.

Vise om Barnemordersken ved Eskemose, Skanderborg.

dækker dem. –

Disse Viser var intet uden Melodien; de taaler ikke at læses; da falder deres Ubehjælpsomhed og forkrøblede Form altfor let i Øjnene. Tonerne kaster et Slør over Forkrænkeligheden, især da naar mange synger, saa der skabes en Fællesstemning."

Visen må dateres til ca. 1874. Den skyldige skulle stamme fra Bording, der imidlertid kun findes ved Silkeborg. I. Piø skriver:

"De hyppigste mord var barnemord. Det var gerne forførte tjenestepiger, der dræbte deres nyfødte. Ofte foregik det i dølgsmål. Blev det opdaget, blev de dømt for mord. Faderen gik altid fri.

Strandberg fik så den salgsmæssigt gode, men ret beset kyniske ide at lave en vise som passede på så at sige alle barnemordersker, der sad i fængsel, men som dog så ud, som om det kun var en ganske bestemt, der var tale om. Han giver hende ikke noget navn. Derimod lader han hende fortælle, at hun er født i "Bording paa Sjælland", og det er der ikke noget, der hedder, men det ser autentisk ud. Og da hun tilføjer, at hun tjente "i Jylland" øges indtrykket af autencitet. Snedigt var det at nævne både Jylland – hvor Bording i øvrigt ligger! – og Sjælland. Så var det meste af hans marked nævnt!"

Litteratur:

J. Aakjær: Markedet og markedsviser (Holstebro 1929) s. 33-34
I. Piø: Visemageren. 1800-tallets skillingsvisekonge Julius Strandberg (Kbh. 1994) s. 82-84

11. En ganske ny Kjærlighedsvise

Visen kan dateres til ca. 1876. Forfatteren Anton Hansen kom fra Flensted Mark nær Låsby.

Viseudgiveren var ligeledes lokal, stammede fra Asklev nær Them, og er identisk med den navnkundige Søren Christensen, født 1833 (se foto på denne bogs omslag).

Hans far var Christen Rasmussen (Kræn Hus) i Asklev og moderen Maren Sørensdatter.

Søren Christensen gik også under navnet Søren Hus eller Søren Sult.

Søren og hans kone, Birthe Nielsen (født ca. 1833), boede på en lille husmandsbedrift, og tjente endvidere som daglejer. Også kludesamling gav parret lidt indtægter.

Det var imidlertid først og fremmest som visesangere på markederne, at Søren og Birthe var kendt i store dele af landet.

Adskillige meddelelser fortæller, at Niels Sørensen fra Hellevad, den blinde Christian Poulsen og så netop Søren Asklev fra Silkeborg "i en Aarrække var Jyllands mest bekjendte Visemagere og Sangere. Nævnte tre Mænd mødtes i ethvert Tilfælde paa næsten alle jydske Markeder, medens ingen af deres mange Kolleger kom saa vidt omkring."

Sørens samt Birthes optræden var i højeste grad ejendommelig:

"Jeg har som Dreng oplevet ham (Søren Hus) paa Salten Marked. Han kom med en gammel Violin med 2 Strenge og bagefter kom Konen Berret med en Taske fuld af Sange. Han stod og saa sig om og saa siger han til Konen: "Her tar vi Stade". Hun lagde saa en Kasse paa Siden, Søren stod op paa den og med bevæget Stemme begyndte han: "Om Glææder end betegne den Vej, vi vandre frem" – Han sang, saa Skraaen flød fra Munden og Taarerne fra Øjnene. Saa greb han en haandfuld Sange i Konens Taske og gik nu rundt og sang: "Køb en Viis, følg med paa Tonen, naar mæ og Konen slaar Tonen an." – Hen paa Eftermiddagen, da han havde faaet nogle Punche, raabte han til Konen: "Du er fejl paa

Tonen Berret!" Hun svarede rap: "De æ Løwen" – Saa begyndte Drengene "Du er fejl paa Tonen Berret!" – Saa græd Berret og sagde: "A ska sto hær bag mi Mand Søren hans R? og dele Viserne ud og ta Pengene ind." – Naar Folk opdagede, at Berret græd, saa blev der rigtig Opløb om Parret, og Viserne gik af som varmt Brød.

Søren Hus var stærkt skeløjet, og naar han stod og sang sine Viser for paa Markeder og ivrigt spejdede efter, om der var nogen, han kunde afsætte en Vise til og rakte, saa en, saa en anden en Vise, for at de kunde følge med og lære at synge den og derefter betale Visen, virkede hans Skeløjethed komisk. Hans Sang var nærmest en hæs Hujen, hvorigennem dog Melodien til Nød kunde opfattes. Han anstrengte sig voldsomt og Fraaden stod ham af Munden derved. Konen Birthe (Berret) var undertiden med for at passe paa ham og hjælpe ham med Sangen. Hendes Fistelstemme og Sørens "Sang" virkede højst ejendommeligt sammen...

Naar Søren og Birthe sang paa Markeder, skete det, at han købte sig en Thybo Aal, tog sig en Bid af den og kastede den over Skulderen. Af og til tog han sig en Bid. Birthe ville saa liste sig til og saa tage en Bid af den Ende af Aalen der hang ned ad Sørens Ryg. Oftest mærkede Søren ikke dette, han var jo stærkt optaget af at synge og sælge Viser, men det skete, han mærkede det. Saa vrissede han.

Motiverne for Sørens Viser var sædvanlig Mord, Vold og gruelige Gerninger. Engang omkom en Pige i Funderholme under mystiske Omstændigheder, og Folk mente, at en Skovfoged havde druknet hende eller været Skyld i hendes Død. Herom digtede Søren Hus en Vise og for den blev han tiltalt for Retten, blev dømt og fik en "Vand og Brød" Straf (Silkeborg Avis beretter den 23de juli 1866 om sagen, red.).

Paa et Dyrskue i Brædstrup omtrent i 1880 sang Søren Hus om en Kone fra Nimdrup Mark, som havde skaaret sit Haandleds Pulsaare over og var død deraf. Hun var efter Rygtets Sigende bleven gjort skørhovedet af en Mormonprædikant. Medens Søren stod i en Flok og foredrog Visen, kom den omhandlende Kones Mand, eller maaske var det en nær Slægtning, og bød Søren Hus, idet han truede med

En ganske ny

Kjærlighedsvise

om

en rig Bondekarl og en fattig Tjenestepige,

forfattet af

Huusmand Søren Christensen
af Asslev.

Prits 10 Øre.

Silkeborg Bogtrykkeri.

Vise forfattet af Søren Sult – i tema meget lig Kjærlighedsvise af Anton Hansen.

sin Stok, at lade være med at synge Visen. En Tilstedeværende søgte at afbøde Striden ved at opfordre Søren til at synge "Paa Fyn der var en Pige", men han svor en drøj Ed paa, at han maatte og vilde synge Visen – og skraalede vældigt løs paa den. Manden med Stokken trak sig tilbage...

Visesalget paa Markeder var ofte ret indbringende for Søren Hus. Engang tjente han 28 Rigsdaler paa Vejle Marked, og det var mange Penge den Gang. Det var Visen "Paa Fyn der var en Pige", som ved den Lejlighed var saa indbringende.

Naar Søren Hus digtede sine Viser, laa han sædvanlig i Sengen og havde "Ma Murers" eller Niels Legaard fra Lovdal til at skrive Visen op for sig, thi han kunde ikke selv skrive. Birthe kunde ikke lide, at Søren saaledes lagde sig til sengs, og hun skældte ud, men Søren affærdigede hende med: "Ti stille, Berret! Aanden er over mig." Dette respekterede hun til Dels, thi at Søren fik en ny Vise digtet, kunde jo blive en Indtægtskilde, men Søren benyttede sig nok underfundigt deraf, naar han vilde lægge sig for at faa en, maaske haardt tiltrængt, Hvile, da lod han, som "Aanden kom over ham" for at faa Fred for Birthe.

I 1894 overlod Them Sogneraad til Beboerne i Gjessø Skoledistrikt at foreslaa hvem de ønskede, der skulde indstilles til det ledige Lærerembede i Gjessø Skole. Desaarsag holdt Beboerne Møde i Skolen, forhandlede Sagen og bestemte, hvordan Lærerindstillingen skulde være. Der var en midlertidig Lærer i Skolen og paa Grund af hans Forhold var der nogen Misstemning, idet nogle vilde have ham som Lærer, medens de fleste ikke vilde. Tilbøjeligheden til at lave Løjer og Grin gav sig nu Udslag i, at en Hat blev sendt rundt for at modtage Bidrag af Penge til at faa en Vise digtet og sunget om Begivenheden. Søren Hus var til Stede og fik Pengene, og omtrent paa staaende Fod digtede og sang han en Vise om Indstillingen. Visen var nok ikke helt ueffen, og Folk fik hjem med Indtrykket af den og dens Fremkomst. I lang Tid omtaltes dette af Egnens Folk mere eller mindre som Hovedbegivenheden paa omtalte Møde i Skolen, og Visen afbødede virkelig en Del af den Misstemning, som Lærerindstillingen havde fremkaldt...

Søren Hus optraadte ofte ved Bryllupper og festlige Lejligheder med en Vise og sang den for Festdeltagerne...

Søren Hus levede indtil omtrent Aarhundredets Slutning. Han oplevede, at hans og andres Markedsviser ikke brugtes længere, og at han forgæves søgte, at faa Ungdommen til at købe Viser og synge om "Hjalmar og Hulda"."

Litteratur:

Silkeborg Avis 23/7 1866
J. J. Lønborg Friis: Vendsyssels Nationaldragter og Vendelboerne i gamle Dage (Hjørring 1902) s. 182-83
H. P. Hansen: Skovlovringer (Kbh. 1936) s. 27-29
Paa Togt efter "Søren Sult" (Silkeborg Socialdemokrat 2/1 1938)
H. Nielsen: Salten Marked i ældre Tider (Silkeborg Avis 25/8 1941)
C. Christensen-Dalsgaard: En børneflok vokser op (Østjysk Hjemstavn 1948 s. 118)
K. J. Gunhøj: Folkesangeren Søren Hus (Jyllands-Posten 22/5 1950)
S. P. Pedersen: Asklevs historie (1952-utrykt manuskript) s. 94-102
Silkeborg 1846-1996. Historie Natur Kultur, red. Troels Andersen m. fl. (Silkeborg 1995) s. 36-37

12. Du Jyllands Land

Igen en vise trykt i Silkeborg Bogtrykkeri og udgivet af "Huusmand Søren Christensen af Asklev".

Forfatteren er Ferdinand Pallesen fra Vinkel nær Viborg. Denne er født 1851 som søn af husmand Palle Jensen og hustru Karen Jørgensdatter.

I 1874 udvandrer Pallesen, der stadig er ugift, til New Zealand, og visen må dateres til 1875 – i masseudvandringens tidsalder.

Fra Danmark udvandrede i det halve århundrede 1864-1914 næsten 300.000 personer. Først og fremmest til Amerika, men også Australien og New Zealand tog imod de mange, der søgte deres lykke andetsteds.

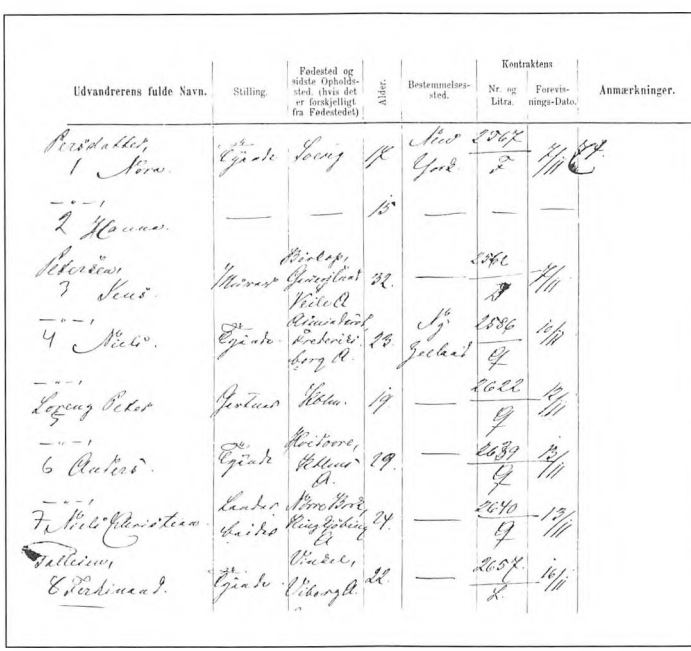

Udvandrerens fulde Navn.	Stilling.	Fødested og sidste Opholdssted, (hvis det er forskjelligt fra Fødestedet)	Alder.	Bestemmelsessted.	Kontraktens Nr. og Litra.	Forevisnings-Dato.	Anmærkninger.
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							

I udvandrerprotokol nederst ses Ferdinand Pallesen som "Tyende", dvs. tjenestekarl.

I forbindelse med udvandringen til New Zealand er det specielt den tidligere biskop og regeringsleder i skæbneåret 1864, D. G. Monrad, som er kendt. Han opholdt sig i det fremmede i perioden 1865-69 og var samlingspunkt for en del danske udvandrere.

Ellers er et kvalificeret bud på udvandringens omfang til landet op mod 2.500 fra 1871 til 1875, og i optællingerne er der i 1878 registreret 2.225 dansk-fødte i New Zealand.

Litteratur:

Danish emigration to New Zealand, red. H. Bender og B. Larsen (Aalborg 1990) s. 14-17

13. Det gyselige Barnemord, der i December 1878 fandt Sted i Gjødvad Sogn

Silkeborg Bogtrykkeri samarbejde atter med "S. Christensen, Asklev, Them Sogn" om en vise.

Visen er et godt eksempel på udpræget genbrug af forfatterens tidligere repertoire, idet f.eks. en vise omhandlende et mord i Herning 8 år senere er identisk opbygget og har nøjagtig samme 1. vers som Gødvad-visen.

Visen fortæller om en hændelse der udspiller sig på en af sognets største gårde, Dybkjærlund, ejet af Chr. Henrik Frederik Uhrhammer.

Udover proprietær med frue samt sønnen bestod husholdet af 1 husjomfru, 1 røgter, 1 daglejer, 1 tjenestekarl samt 2 tjenestepiger.

Den ene af de 2 sidstnævnte var Elisabeth Pedersen, der dels havde rejst en del rundt, inden hun fik den pågældende plads, dels var tidligere straffet med 3 gange 5 dage på vand og brød for tyveri og bedrageri.

Elisabeth havde været kæreste med tjenestekarlen Niels Jønsson med graviditet til følge. Adspurgt mange gange benægtede hun imidlertid sin tilstand, men måtte december 1878 gå til sengs for at føde sit barn, som hun herefter ombragte ved at lægge sit ene ben ovenpå det "for at Livet i det skulle udslukkes. Efter Arrestantindens Forklaring laa hun forbundet ved Navlestrengen med Barnet indtil Morgenstunden, da hun af Petrea Marie Pedersen fik leveret en Sax, hvormed hun overklippede Navlestrengen, hvorefter hun, uden at lægge mærke til af hvilket Kjøn Barnet var, svøbte det ind i en Klud og gjemte det i Halmen i Enden af Sengen og lod det ligge her indtil hun 3die dagen efter lagde det ind i Ilden i Malkestuekakkelovnen."

Mens det ikke lykkedes dommeren at bevise Petreas medskyld, blev Elisabeth dømt til 3 års forbedringshusarbejde – en efter datidens forhold relativ mild dom, idet det ej heller lykkedes at bevise Elisabeths intention om allerede under svangerskabet at dræbe barnet, når dette var født.

Litteratur:

L. Nielsen og P. Porskær Poulsen: Kæltringer og skikkelige folk i Gødvad sogn (Odense 1991) s. 74-78

T. Thomsen: Barnemordet i Herning (Århus 2001) s. 55-58

14. En ganske ny Vise forfattet til Advarsel for alle Ligesindede

Vise trykt på Silkeborg Avis-trykkeri fra ca. 1880.

Den blev solgt på Salten marked og "refererer til en bestemt sørgelig begivenhed i Rye og er skrevet af kvinden, som Ulykken ramte, Bodilline Hansen, ogsaa kaldet Pjalt-Line, og som havde sat sin Ulykke paa Vers og dels levede af at sælge samme."

Litteratur:

H. Nielsen: Salten Marked i ældre Tider. Silkeborg Avis 25/8 1941

15. Anders Sjællænders sørgelige Henrettelse

Søren Sults vise, trykt af Silkeborg Bogtrykkeri, fortæller udmærket og detaljeret om den dramatiske og i øvrigt sidste offentlige henrettelse i Danmark i 1882.

I Midtjyllands avis læses dagen efter henrettelsen bl.a.:

"Om Anders Sjællænders Henrettelse...

Iflg. Telegram fra Nykjøbing til Ritz. Bur. berettes til "Lolland-Falsters Stiftstidende" følgende:

Kl. 8 var en talrig Mængde Mennesker, vel omtrent 3000, tilstede ved Retterstedet. Der var ikke slaaet nogen Kreds, og Folk trængte derfor tæt hen til Blokken, indtil de Inderste i Kredsen med Magt trængte Mængden tilbage, saa at Pladsen fik en nogenlunde passende Størrelse; herved fremkaldtes en Deel Forvirring og Uorden. Kl. 8 1/2 aabnedes Kredsen; Herredsfogden oplæste nu Høiesteretsdommen, medens den Dømte stod med sænket Hoved, af og til kastende et sky Blik til Blokken, Skarpretteren og den forsamlede Mængde. Før og efter Oplæsningen af Dommen talte Herredsfogden gribende Ord til Forsamlingen om den Handlings Alvor, der nu skulde fuldbyrdes. Sognepræsten i Nakskov holdt derefter en Tale til Delinkventen og forelagde ham flere Spørgsmaal, blandt Andet om han erkjendte, at have forskyldt den Straf, han skulde lide, hvortil han svarede Ja. Præsten tilsagde ham da Syndsforladelse og lyste Velsignelse over ham, hvilket den Dømte paahørte knælende. Efterat Præsten havde fremsagt Fadervor og Troesbekjendelsen, afførte Delinkventen sig selv sit Tøi og lagde Hovedet paa Blokken, hvorpaa Henrettelsen fuldbyrdedes – i tre Hug. Der var kun faa Kvinder tilstede; en blev ført bort i Krampe, og flere Mænd besvimede, deriblandt Socialisten Fleron. Forsamlingen bevarede den dybeste Taushed under Exekutionen og skiltes strax ad i Ro til alle Sider. Kl. 11 jordedes Liget i Stilhed paa Tillitz Kirkegaard. – Anders Nielsen havde den sidste Nat været meget urolig, men var imorges ved Afreisen fra Arresten rolig og fattet. I samme Vogn som den Dødsdømte kjørte Præsten, Dr. Winsløw og Fangevogteren.

Morderen
Anders Hjællænders
Henrettelse.

Eftertryk forbydes.

Med Beretning.

Kjøbenhavn.
Jul. Strandbergs Forlag.
Faaes i Vingaardstræde 18, Stuen.
Trykt hos Berth. Wenastrøm.

Utallige skillingsviser udkom om mordet og henrettelsen, her 2 fra Julius Strandbergs forlag.

Viſe om

Skarpretteren

og hans Forhold under Anders Sjællænders Henrettelſe.

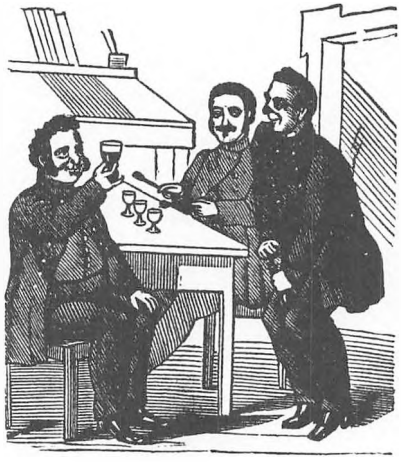

Eftertryk forbydes.

Med Beretning.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Bernh. Wennſtrøm, Brogade 14.

"Natt." Meddeler, at Øxens første Slag ramte den høire Skulder, som der bibragtes et forfærdeligt Saar; man kunde see, at den lemlæstede Krop krympede sig og et Smerteskrig lød fra Delinkventen. Bøilen sprang. Rædselsraab lød hist og her fra de Tilstedeværende, Skarpretteren hævede atter Øxen, der paa ny faldt og igien ramte Feil; først ved det tredje Slag skiltes Hovedet fra Kroppen. Voldsomme Udbrud af Harme lød overalt."

Lignende viser var (naturligvis) at finde i Søren Sults repertoire, således kender vi f.eks. en vise fra henrettelsen af Rasmus Mørke 1881 på Kleitrup Hede.

Litteratur:

Midtjyllands Avis d. 23. og 25/11 1882
K. Albrechtsen: Femti danske Kriminalsager fra vor tid (Kbh. 1958) s. 29-35

16. Hans og Kirsten eller belønnet Troskab

Et eksempel på en Strandberg-vise om kærlighed eller "belønnet Troskab".

Skillingsvisen "Hans og Kirsten" lanceres og gøres aktuel som "en sandfærdig Begivenhed fra Jylland".

Visen illustrerer alle de tangenter, Strandberg forstod at spille på, og efter nogle dramatiske begivenheder ender historien godt.

Det er sikkert derfor, at visen bliver utrolig populær, optrykkes i Strandbergs meget benyttede og solgte visebog "Danmarks syngende Mand paa Bølge og Land" og endvidere huskes og synges lang tid efter visens fremkomst.

En nøjagtig tidsfæstelse af visen findes i Julius Strandbergs dagbøger d. 28. marts 1883:

"I Aften skrev jeg en Vise til Vilh. Fj.'s Konfirmation, og en Gadevise: Hans og Kirsten. Aftenen bliver kjedelig, naar man skal være ledig".

Litteratur:

Selma Nielsens Viser. Et repertoire af folkelige sange fra det 19. århundredes slutning. Udg. af N. Schiørring (Kbh. 1956) s. 121

I. Piø: De rige og de fattige. Et essay om "Danmarks syngende Mand" og socialisterne. Artikel i "Sumlen, Årsbok før Vis-och Folkmusikforskning" (1976) s. 162-74

I. Piø: Skillingsvisen Hans og Kirsten. "Hendes Verden" nr. 3/1981

I. Piø: Visemageren. 1800-tallets skillingsvisekonge Julius Strandberg (Kbh. 1994) s. 63

17. De slemme Drenge i Silkeborg

Teksten blev lanceret som "En ny og rædsom Vise om de slemme Drenge i Silkeborg, der fik gratis Mad paa Kongens Fødselsdag og bagefter sang: Ned med Estrup, Scavenius og Ravn."

Anledning til den virkelige episode hører tilsyneladende hjemme i småtingsafdelingen, men den gav ikke desto mindre genlyd i det ganske land i ret lang tid.

Den bredere baggrund var Estrups nye provisorier fra 1885 – dvs. de foreløbige finanslove, vedtaget uden folke- og landstingets samtykke – og den modstand, der specielt i venstrekredse var imod bruddet på grundloven.

Naturligvis gav denne utilfredshed sig også udslag i sange, og februar 1885 skabtes en slagsang helt spontant i Kbh., en sang der igennem lang tid blev oppositionens slagsang:

Skal vor Grundlov brydes Led for Led
Af Hr. Estrup og hans Tros,
Vor Forfatning trampes haanligt ned
Under Junkerslængets Ros?
Skal ej mere ærlig Lov og Ret
Gælde for den danske Mand?
Svar Borg're skal vi taale det
I vort frie Fædreland?
Nej, ned med Estrup, Scavenius og Ravn,
Vi vil ingen revnet Grundlov ha' i Folkets København.

Tør ej mer med Riflen frit i Haand
Bonden øve Kraft og Mod?
Skal for frejdig Ytring af sin Aand
Fluks han lide Straf og Bod?
Skal i Rænker og Professorkneb
Saa vor Frihed spindes ind,
Til med et sidste Kæltringgreb
Den gøgles om til Vind?
Nej, ned med Matzen, med Goos og Nellemann,
Og væk med hver en træsk og led juridisk Sprællemand.

Skal Matrosen mer ej lugte Krudt
Paa det salte, friske Hav,
Men brænde af en svag Salut
Fra en Fæstnings plumre Grav?
Skal Soldaten mer ej værne kækt
Om sit Land i aabent Slag,
Men i Ly af Palisader dækt
Vente Skam og Nederlag?
Nej, ned med Estrup, med Bahnson og med Ravn,
Vi vil slaas, men ikke sultes ud bag en Vold om København.

Vi vil ha' vor Grundlov hel igen,
Og gi'r de den ej fri,
Skal vi nok forstaa at hente den
Trods Estrups Politi.
Ved Provisorie – Tyranni
De kneblet har vort Land,
Derfor ned med det ganske Kompagni,
Lad os lyse dem i Band.
Ja, ned med Estrup, Scavenius og Ravn,
Vi vil ingen revnet Grundlov ha' i Folkets København.

På Kong Chr. D. 9.'s fødselsdag d. 8. april 1886 kom en dreng i Silkeborg nu for skade at synge sangen på gaden. Den 13-årige dreng, Marius Olsen, var sammen med andre børn blevet beværtet på "Hotel Silkeborg" af nogle højremænd, der gerne ville ære kongen på denne måde og lære børnene ærbødighed og loyalitet overfor Chr. 9 og dennes ministre.

Men Marius Olsen havde altså ifølge med 3 andre drenge sunget smædevisen "Ned med Estrup" og det på offentlig gade, hvor der iflg. Silkeborg politivedtægt ikke måtte foregå højrøstet syngen, der kunne forstyrre den offentlige orden.

Foreløbig blev drengene og deres forældre slæbt for politiretten med det resultat, at de 3 medsyndere fik en alvorlig advarsel og formaning om at holde sig fra sådanne forseelser i fremtiden.

Marius derimod blev straffet med 10 slag ris, der blev til-

delt ham i hjemmet af en skomagersvend, som moderen havde hyret dertil. En politibetjent overværede afstraffelsen og beordrede, at pryglene skulle gives en Marius Olsen uden bukser.

Dermed var sagen dog ikke slut. Oppositionspressen skrev videre om den; flere redaktører, heriblandt H. S. Sørensen fra Silkeborg Avis blev stævnet for retten, og endelig blev der offentliggjort en ny rædsom vise, som det siges, om Marius Olsens skæbne.

Det kan endelig tilføjes, at sager af lignende karakter florerede i samtiden, f.eks. blev en drag prygl tildelt en dreng i Sakskøbing skole med et spanskrør af drengens lærer. Også her gik den lokale avis, Lolland-Falsters Folketidende, ind i sagen med en bøde på 300 kr. til følge efter sagsanlæg fra den krænkede lærer.

Litteratur:

Julius Strandbergs Dagbøger 21/10 1885
Drengen i Silkeborg. Dagbladet 30/7 1886
Da "Ned med Estrup" kostede 10 Slag Ris. Silkeborg Social- Demokrat 27/12 1913
S. Elkjær: En jysk Skolemester fortæller (Kbh. 1948) s. 220-24
Silkeborg-dreng fik ris for at synge "Ned med Estrup". Silkeborg Avis 17/4 1964
Å. Petersen: Claudius Madsen, soldat og journalist (Odense 1963) s. 82-87
G. Nørgaard Jepsen: Midtjysk Lune (Silkeborg 1967) s. 27

18. En Sang om Lejren ved Funder

I en ti-årig periode, 1892-1902, var der i 15 dage militære øvelser med skydning ved lejren nær Funder. Forskellige lodsejere lejede deres arealer ud i denne periode, heriblandt forpagteren ved Sejlgård, afskediget kaptajn af forstærkningen, A. C. Pape, der omtales i en anden version af "En Sang om Lejren ved Funder" således:

De Herrer Officerer jeg ei forglemme vil,
Thi Hr. Kaptejn Pape har hjulpet rigelig til,
Velkommen her, enhver især,
Vi have eder alle kær,
Hvad enten I ere fra fjærn eller nær,
De rige de faa Penge
Vi fattige faa Mad,
Hvorfor vi alle ere fornøjede og glad
Vi dannes til Striden,
Men bede om Freden
Hver ærlig Dannemand
I vort kære Fødeland.

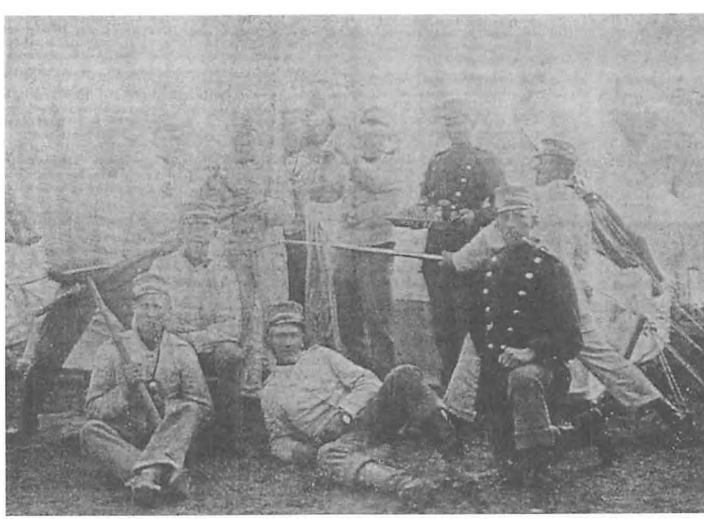

Soldater slapper af i lejren 1898.

Soldaten i Leiren.

En ſmuk Viſe for alle dem, der ere indfaldne til Leiren og holde af at ſynge en lille Viſe iſtedetfor at ſove.

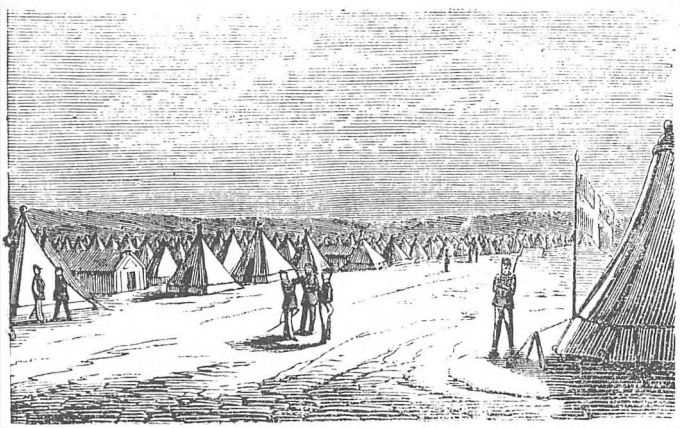

Og:

Den nye Leir-Marſch.

Kjøbenhavn.

Jul. Strandbergs Forlag.

Faaes i Boghandelen Holmensgade Nr. 18 i Stuen.

Trykt hos Ernſt Lund.

En blandt utallige Strandberg-skillingsviser med temaet "Soldaten i Leiren".

Sangen udgivet af "Herning Bogtrykkeri ved P. J. Rasmussen" må dateres til ca. 1894.

I øvrigt kan det tilføjes, at soldaterviser, ja også lejrviser, var særdeles populære som skillingstryk.

Litteratur:

C. C. L. J. Clemmesen: Den Gang vi skød ved Funder (Militær Tidende 1903 s. 191-97)

B. Madsen: Dengang de skød ved Funder (Midtjyllands Avis 7/6 1980)

19. Revusang ved Vintermarkedet i Silkeborg 1898

Revysangene incl. denne udgivet af "Silkeborg Ny Bogtrykkeri" er karakteristiske ved omtalen af de mange små begivenheder, der aktuelt optog sindene.

Med hensyn til livet på markederne beretter Tage Bundgaard herom i en artikel:

"Og der var lirekassemænd, veteranen fra 1864 i fuld soldateruniform og manden uden ben, her var den gamle mand, der spillede på harmonika. "I en sal på hospitalet lå en lille pige syg", "Hjalmar og Hulda" osv. Det lød gribende, for han forstod ikke at bruge bassen. Han var så dårlig til bens, at han ikke kunne nå over gaden, når der påkom ham en naturlig trang, men stillede sig med ryggen til færdselen og vandede rådhusvinen, der af den grund voksede sig særlig kraftig på dette sted. Der var "Sølle Søren" fra Herning som sang "Har I ikke set den lille Cohn?", "Kom, Karoline" og "De russisk-japanske Folkedanse".

Vi har i øvrigt en del revyviser fra slutningen af 1800-tallet, hvor de blev meget brugt i skillingstryk – således også i Silkeborg.

En vise fra Silkeborg Bogtrykkeri 1889-90 præsenteres således:

"LOKAL REVUEVISE,
som ved "Tivolifesten" foredrages i "Cafe Chantant"
af en verdensberømt Coupletsangerinde.

NB. Der vil sættes Pris paa at Publikum assisterer Sangerinden efter bedste Evne,
naar Visen foredrages. Ærb. *Vov-Vov.*

Vort Silkeborg er vidt berømt
Dens lovprisning er ej forsømt
Den er til alle tider dømt
Som Danmarks paradis.
Vistnok fire tusind mennesker,

Tror jeg her i byen findes der.
Vi faar snart dito et, dito to, dito tre,
dito mange tusinde.

Vi havde en papirfabrik,
Paa den, der var ej rigtig skik,
Nu den til sine fædre gik
Til ærgrelse for os.
Cellulosen hader vi som pest
Og kommer den vi faar vor rest.
Saa dør alt, der dør en, dito to, dito tre,
dito mange tusinde.

Vort byraad kæmped sandeli'
for vore velfærd mandeli',
for de kan ej det andet li',
det vil de inte ha'.
En ny papirfabrik, der kom,
det syntes "ringen" ikke om.
Maaske nu vi faar en, dito to, dito tre,
dito mange hundrede.

Ja tænk et svineri en gros,
vi faar i byen – maaske to,
men "andelen" skal jo ha'ro
til at betænke sig.
Her nu kommer svin i massevis,
flæsket stige vil endda i pris.
Vore svin et Hurra, dito to, dito tre,
dito mange hundrede.

En vandkuranstalt findes der
ved byen ganske – ganske nær
i bare jærn-vand bades der,
og man skrubbes med en klud.
Hvis cellulosen vi til byen fik,
saa nok alle badegæster gik
bort herfra. Der gik en, dito to, dito tre,
maaske alle gæsterne.

Vi sangerinder og har haft.
De gamle borgere paa kraft,
alt ved den ædle druesaft,
krissemissede med dem.
De rejste dog for hurtig bort,
dog skaded' det os ikke stort.
Vi faar nok dito en, dito to, dito tre
til vor fornøjelse.

Til sidst en dejlig "lund" vi har,
ved søen ligger den saa rar
og spejler sig udi dens glar
aah! – rent fortryllende.
Der er baade circus og "Chantant"
resultater af enhvers "talang".
Der er nu dito en, dito to, dito tre,
som man der kan faa at se."

Litteratur:

S. Egeberg: Skrivehæfte for S. Egeberg (upubliceret, 1872-73)
Torvedag i 80-ernes Silkeborg ("Himmelbjerget". Hjemstavnsblad for Silkeborg nr. 7-8 , 1950)
T. Bundgård: Silkeborg Stormarked for et halvt århundrede siden (Midtjyllands Avis 15/6 1974)
Da kunne de også lave revy (Midtjyllands Avis 17/7 1975)

20. Den Blindes Trøst

Der findes en del viser udgivet "til Fordeel for den blinde Mand C. G. Høyland" eller "de tvende blinde Brødre".

Udgivelsesstederne er forskellige – en del er udgivet i Skive, hvorfra Højland stammede, og der er altså også eksempler på viser udgivet i Silkeborg som her af Silkeborg Bogtrykkeri.

Forfatteren til visen "Den Blindes Trøst", Johan Gustav Sandberg, har også skrevet andre skillingsviser, men det er ikke lykkedes at finde oplysninger om ham.

Højland til gengæld har vi forskellige oplysninger om.

Iflg. folketællingerne var forældrene til de to brødre dels Gustav Ludvig Høiland, født i Ringkøbing Amt 1801, dels Ane Severine Høiland født i Holstebro ca. 1802. Faderen ernærede sig som gørtler, dvs. en håndværker, der fremstiller små støbte genstande af messing eller bronze som. f.eks. dørgreb.

Broderen, Ove Eskildsen Høiland var født i Skive 1836, og det fremgår, hvilket man hidtil har været i tvivl om, at han rent faktisk var blind.

Christen Gjedde Høiland (1843-1923) også født i Skive, var ligeledes blind. Han benævnes dels "Harmonikaspiller" dels "Musiker".

Det er muligt, at de to brødre "begge blev blinde i deres 19. Aar" som hævdet i et skillingstryk.

Om Christen Gjedde Høiland ved vi, at han var uddannet farver, blev blind i en ung alder og herefter ernærede sig ved at rejse rundt på markeder med sin harmonika og sine viser.

At kombinationen mellem markedssanger og blindhed eller anden social tragedie bestemt ikke var ukendt, fortæller Jeppe Aakjær:

"Den kjendteste Markedssanger i min Barndom var Vendelboen Chr. Poulsen, født i Øster Brønderslev omkring 1820 og vistnok død i Hellevad. Af ham ligger en Snes Viser

foran mig. De er ret ofte meget ubehjælpsomme, men Kunderne maa ha tyktes om dem, for de havde altid god Afsætning; baade den Blinde og Konen, der saa for dem begge, sang, saa det gjaldede ud over Skive Torv. – Her skal anføres en eneste af Chr. Poulsens Viser, fordi det er en Art Selvbiografi, og næppe andre end han selv har fundet det Umagen værd at optegne hans Livs Data."

Aakjær gengiver "En Sang om den blinde Mand fra Hjørring Amt", inden han fremfører, at "Chr. Poulsens Afløser ved Visesangen paa Skive Marked blev saa vidt vides de to Brødre Højland".

Fra et øjenvidne har vi endvidere flg. beretning:

"Da jeg var Barn, var der en kendt Skikkelse, som hvert Aar, første Gang, jeg husker, var i 1887, kom til det store 2-dages Marked i Herning, det var den blinde Kristen Højland. Han spillede paa sin Harmonika, og sang de Viser, der den Gang var mest kendte, f.eks. "Hjalmar og Hulda", eller, naar der var sket et eller andet, f.eks. "Tingvalla og Geysers" Forlis, en Vise der i bedrøvelige Toner skildrede Begivenheden. Hans Kone solgte Sangene, og tit sang Tilhørerne med. Naar Højland var i Herning, boede han hos en troende Enke, der havde Marskandiserforretning i Skolegade. En Dag, da han gik paa Gaden og sang, kom der en Mand hen til ham, hilste og spurgte: "Hvor længe kan du blive ved at gaa og synge de tomme Viser, og mener du, at du kan naa Himlen engang?" Manden var den kendte Murer Peder Pedersen Riis. Højland mente, at Gud havde givet ham den Levevej, for at han kunde tjene til Livets Ophold.

Spørgsmaalet kunne han imidlertid ikke faa ud af Tankerne, det kom igen atter og atter, og omsider blev han klar over, at han var paa en forkert Vej, og at Herren nok kunde vise ham en anden Vej. Kort for den Dag var der sket det i 1894, at hans Kone var faldet død om ved Siden af ham i deres Stue, og det pinte ham meget at tænke paa, hvordan hun mon nu havde det. Det ene med det andet bevirkede, at han tænkte paa at holde op med det omvandrende Spillemandsliv."

Foto af "den gæve, blinde Mand" C. G. Høiland fra starten af 1920' erne, hvor denne boede på Nørgaards stiftelse på Havnevej.

K. G. Højlands betydning og virke for Indre Mission i Skive var efterfølgende stor, og han var en særpræget og kendt personlighed i byen i mange år.

Mindst 3 skillingstryk er trykt i Silkeborg – udover "Den Blindes Trøst" fra Silkeborg Bogtrykkeri findes 2 andre tryk fra "C. G. Høylands Forlag."

Der synges bl.a. om "Thora og Harald", "Et Brev fra Danmark til Australien" og af særlig interesse i denne forbindelse:

Den Blindes Klagesang

Ak jeg er blind, I Mørket maa jeg vandre,
Og derfor kjære Venner tænk paa mig,
Husk Herrens Ord: Vi elske skal hverandre,
Og han kan tusindfold belønne Dig.

O kjære Ven, ak det er tungt at vandre
Paa Jorden her, naar Øiets Lys er slukt;
Lyd Herrens Ord: Vi hjælpe skal hverandre,
Lad Eders Tro i Gjerning bære Frugt.

Men dog min Tanke skal dog stedse være,
At Herren tog kun det, som hør' ham til,
Thi Intet af os selv vi har, o Kjære,
O husk det, hvo som sig hovmode vil.

Tænk I paa mig, som skuer Herrens Himmel,
Vær I beredt at række Broderhaand,
Jeg ei kan see, kun høre Fugles Vrimmel,
Og Fugles Sang opliver mig min Aand.

Vel er det tungt, dog gaaer jeg ei tilgrunde,
Thi Livet her paa Jord er dog saa kort,
Som Trækfugl hist imellem grønne Lunde
Saaledes gaaer min Reise ogsaa fort.

Skjøndt Livet her er kort, dog findes Møie,
Og for at undgaa yderligere' Trang
Jeg haaber, kjære Folk, I mig fornøie
Vil med en Skjærv til Gjengjæld for min Sang.

Taknemlig vær mod ham, der gav Jer Synet,
Og kommer derfor Herrens Ord ihu.
Han Alt kan tage hastigen som Lynet,
Derfor den blinde Mand Du hjælpe nu.

Til Slutning nu min Tak jeg vil fremsende
Til hver, som lindrer mine trange Kaar,
Og ham, som tidt mon Ondt til Godt omvende,
Vil hist mig give bedre lyse Aar.

Litteratur:

J. J. Lønborg Friis: Vendsyssels Nationaldragter og Vendelboerne i gamle Dage (Hjørring 1902) s. 165ff
J. Aakjær: Markedet og Markedsviser (Holstebro 1929) s. 35-37
S. Laursen: Et tro vidne. Den blinde bønnens stridsmand Kristen Højland fra Skive (E. Steensvinkel: Hjemliv og troesliv Bind 17, 1950, s. 120-135)
P. Nedergaard: Personalhistoriske, sognehistoriske og statistiske bidrag til en dansk præste- og sognehistorie 1849-1949, bind 6 Viborg Stift (eget forlag, 1962) s. 207
Skillingsviser – en antologi. Redigeret og kommenteret af I. Piø (Kbh. 1974) s. 36-37
Jytte Abildstrøm beder os efterlyse tvende blinde brødre (Skive Folkeblad 28/1 1978)

Gennem flere hundrede år har skillingsviserne været sunget og læst af den danske befolkning. Helt frem til begyndelsen af 1900-tallet, hvor de moderne medier, aviser, radio m.v. tog over og satte sig på nyhedsformidlingen og underholdningen.

Thomas Thomsen har tidligere udgivet skillingsvisebøger fra Århus, Herning og Kerteminde.

De slemme drenge i Silkeborg er fuld af spændende viser, f.eks. *Sagnet om Silkeborg Slot, Nybyggerforeningens Gravøl 1859, Det gyselige Barnemord, der i December 1878 fandt Sted i Gjødvad Sogn* samt *De slemme Drenge i Silkeborg*.

Geografisk har udgangspunktet været Silkeborg, men der er også blevet plads til viser med tilknytning til Galten, Ry, Engesvang, Bording og Allingskovgård.

Alle viserne er sat ind i en historisk sammenhæng og er forsynet med originale illustrationer og med de melodier, der har fulgt viserne. Ved hjælp af noder og becifringer er viserne gjort brug- og sangbare igen.

Hovedland

9 788777 396540

ISBN 87-7739-654-5